

Social klass och miljömedvetenhet

En kvantitativ studie om social klass och dess
påverkan på miljömedvetenheten i Sverige

Julia Hedin

Handledare
Mimmi Barmark

Abstract

Arbetets art:	Kvantitativ forskning
Sidantal:	41
Titel:	Social klass och miljömedvetenhet - En kvantitativ studie om social klass och dess påverkan på miljömedvetenheten i Sverige
Författare:	Julia Hedin
Handledare:	Mimmi Barmark
Datum:	2024-05-22
Sammanfattning:	<p>Klimatkrisen är en av de största utmaningarna vi står inför idag där en stor mängd av utsläppen beror på ohållbara livsstilar. Dessa utsläpp är ojämnt fördelade, där de rikaste står för störst andel och de fattigaste får utstå konsekvenserna av dessa utsläpp. Tidigare forskning har visat att socioekonomisk bakgrund även har en effekt på klimatrelaterade känslor och beteenden, men hittills saknas forskning på området i en svensk kontext. Syftet med denna studie är att kvantitativt undersöka om varierande ekonomiska och kunskapsmässiga förutsättningar, eller social klass, påverkar individers miljömedvetenhet i Sverige. Studien ämnar även att undersöka huruvida en eventuell effekt skiljer sig åt mellan det Bourdieu kallar för kulturellt och ekonomiskt kapital. Med hjälp av data från European Social Survey Round 8, utfördes variansanalyser samt multivariata regressionsanalyser för att testa om det finns ett samband mellan social klass och miljömedvetenhet, där miljömedvetenhet operationaliserades till oro för klimatet, känsla av personligt ansvar för klimatet samt nedskärningsbeteenden. Studien visade att kulturellt kapital har en positiv effekt på samtliga utfallsvariabler, medan ekonomiskt kapital endast har en positiv effekt på känslan av personligt ansvar för klimatet. Dock gick det inte att konstatera att det finns en skillnad mellan de två olika kapitaltyperna. Personer från högre klasser tycks följaktligen vara de mest miljömedvetna, vilket blir paradoxalt då dessa personer är de som bidrar mest till den globala uppvärmningen. Detta tydliggör att det inte går att förlita sig på att individen tar rätt beslut för klimatet och belyser vikten av strukturella förändringar av samhället som gör det enklare för individen att välja klimatsmart.</p>
Nyckelord:	Klimatförändringar, social klass, hållbarhet, miljömedvetenhet, ojämlikhet

Innehåll

Förord	1
1. Inledning	2
1.1 Syfte och problemformulering	2
1.2 Disposition	3
1.3 Bakgrund	3
2. Teori	5
2.1 Bourdieu och social klass	5
2.1.1 <i>Det sociala rummet</i>	5
2.1.2 <i>Kapital</i>	6
2.1.3 <i>Habitus</i>	6
2.2 Eco-habitus och conspicuous conservation	7
2.3 Eco-powerlessness	8
3. Tidigare forskning	10
3.1 Klimatrelaterade känslor och uppfattningar	10
3.2 Klimatrelaterade beteenden	11
4. Metod	13
4.1 Datamaterial och urval	13
4.2 Genomförande	14
4.2.1 <i>Viktning</i>	14
4.2.2 <i>Envägs variansanalys</i>	15
4.2.3 <i>Bivariat och multivariat regressionsanalys</i>	15
4.2.4 <i>Interaktionseffekt</i>	16
4.3 Etiska överväganden	16
4.4 Operationalisering	17
4.4.1 <i>Beroende variabler</i>	17
4.4.2 <i>Oberoende variabler</i>	18
4.4.3 <i>Kontrollvariabler</i>	18
5. Hypoteser	20
5.1 Oro för klimatet	20
5.2 Personligt ansvar	20

5.3 Nedskärningsbeteenden	21
6. Resultat	22
6.1 Univariata analyser	22
6.2 Bivariata analyser	25
6.3 Multivariata analyser	27
7. Diskussion	31
7.1 Oro för klimatet	31
7.2 Personligt ansvar	32
7.3 Nedskärningsbeteenden	33
8. Slutsats	35
Referenser	37
Bilagor	40
Bilaga 1 - Kategorisering av utbildningsvariabel	40
Bilaga 2 - Normalfördelning av residualer	41

Förord

Klimatkrisen är en av vår tids mest akuta utmaningar, och att förstå dess orsaker och konsekvenser från ett samhällsvetenskapligt perspektiv är avgörande för att kunna ta sig an problemet. Denna studie har vuxit fram ur ett personligt intresse och engagemang för hållbarhet och en vilja att bidra till en mer hållbar och rättvis värld. Arbetet skulle dock inte varit möjligt utan hjälp och stöd. Jag vill först och främst rikta ett stort tack till min handledare, Mimmi Barmark, som har gett mig värdefulla insikter i utformningen av uppsatsen och en djupare förståelse av kvantitativa forskningsmetoder. Jag vill även uttrycka tacksamhet till mina kurskamrater för deras stöd i processen som har gjort mig motiverad att varje dag ta mig till skolan.

Metodologiskt har arbetet varit en utmaning, men också en lärorik resa. Valet av kvantitativ metod baserades på att jag ville utveckla mina statistiska kunskaper och göra mig mer säker i tolkning av data. Efter många timmar i SPSS och flera omarbetningar av diverse variabler, så vill jag påstå att mina färdigheter har förbättrats. Avslutningsvis hoppas jag att denna uppsats kan bidra till mer kunskap, men också inspirera till handling.

1. Inledning

I skrivande stund är det 5 år, 237 dagar och 10 timmar tills dess att IPCC:s koldioxidbudget tar slut, om den globala uppvärmningen inte ska passera målet om max 1,5 °C (Gunther & Furujsjö 2024). I Sverige har gränsen redan passerats. Klimatkrisen är en av de största globala utmaningarna vi står inför idag. Samtidigt ökar ojämlikheten mellan och inom länder, och Sverige är inte ett undantag (Oxfam Sverige 2023). De rikaste står för störst andel utsläpp av växthusgaser, medan de fattigaste får utstå konsekvenserna av dessa utsläpp (ibid). Följaktligen är klimatförändringarna en fråga om mänskliga rättigheter, eftersom alla människor har rätt till ett värdigt liv och personlig säkerhet. Dock sätter klimatkrisen många människor i riskzonen för mat- och vattenbrist, förorsakar migration samt konflikter, vilket hotar dessa grundläggande mänskliga rättigheter (UNDP 2023). Dessutom beror en stor mängd av utsläppen på ohållbara livsstilar, det vill säga vardagliga, individuella handlingar (Oxfam Sverige 2023). I detta sammanhang utgör individers miljömedvetenhet en central komponent i att forma en mer hållbar framtid. Dock är det essentiellt att förstå att denna medvetenhet inte uppstår i ett vakuum; den är djupt förankrad i socioekonomiska förhållanden och strukturella skillnader. Vilka ekonomiska och kunskapsmässiga resurser en person besitter, resulterar i olika socialiserande normer eller tendenser som vägleder individers beteenden och sätt att tänka (Bourdieu 1995). På så vis kan människor uppfatta klimatkrisen och sin påverkan olika. Således är det av intresse att djupare undersöka hur social klass kan påverka individers miljömedvetenhet.

1.1 Syfte och problemformulering

Syftet med studien är att, med hjälp av data från European Social Survey Round 8, kvantitativt undersöka om varierande ekonomiska och kunskapsmässiga förutsättningar, eller social klass, påverkar individers miljömedvetenhet i Sverige. Studien ämnar även att undersöka huruvida en eventuell effekt skiljer sig åt mellan det Bourdieu kallar för kulturellt och ekonomiskt kapital. På så sätt kan studien bidra till en vidare förståelse för hur strukturella skillnader påverkar människors klimatrelaterade känslor och beteenden. Detta är viktigt eftersom denna förståelse kan hjälpa att utforma mer rättvisa och inkluderande åtgärder för att främja hållbara beteenden.

Problemformuleringen ser således ut som följande:

- Påverkar social klass miljömedvetenheten i Sverige?
- Skiljer sig effekten mellan kulturellt och ekonomiskt kapital?

1.2 Disposition

Uppsatsen inleds med en beskrivning av bakgrunden till klimatkrisen och en ökande ojämlikhet i Sverige. Därefter presenteras det teoretiska ramverk som kommer användas för att analysera resultaten, följt av tidigare forskning på området. Metodavsnittet efterföljer den tidigare forskningen, med en djupare förklaring av metodval, genomförande och operationalisering. Tätt efter metodavsnittet presenteras de hypoteser som ska testas i analysen. I nästa del presenteras resultaten av de statistiska analyserna, vilken mynnar ut i en diskussion om hur dessa resultat kan kopplas till teori och tidigare forskning. Uppsatsen avslutas med en sammanfattning av studiens slutsatser och förslag på framtida forskning.

1.3 Bakgrund

Förenta nationernas klimatpanels (IPCC) senaste rapport konstaterar att mänsklig aktivitet entydigt ligger bakom den globala uppvärmningen genom huvudsakligen utsläpp av växthusgaser (IPCC 2023). Ökningen av växthusgaser kommer bland annat från ohållbara former av energianvändning, livsstilar samt konsumtionsmönster. Klimatförändringar är ett hot mot mänsklighetens och jordens välbefinnande och har konsekvenser som redan syns idag med extrema väderhändelser och katastrofer. Med dagens politik riskerar Parisavtalets mål, att uppvärmningen begränsas till 1,5 °C, att överskridas (ibid). Det krävs således en förändring omgående för att undkomma fler förödande konsekvenser. I takt med ökande utsläpp, ökar även ojämlikheten globalt. De rikaste i världen ökar ständigt sina tillgångar och är även de som släpper ut mest koldioxid genom sina livsstilar (Oxfam Sverige 2023:9). Samtidigt växer klyftan till de fattigaste, som drabbas hårdast av den globala uppvärmningen. De individer som är rikast har därför ett större ansvar, eftersom de har större påverkan på klimatkrisen (ibid:10). De rikaste 10 procenten i världen står för hälften av alla utsläpp, vilket går att jämföras med att den fattigaste hälften av världsbefolkningen står för endast 8 procent av koldioxidutsläppen (ibid:11). Det finns en tydlig ojämlikhet mellan länder, då över två tredjedelar av Sveriges befolkning är en del av de rikaste 10 procenten i världen. Sverige har alltså ett stort ansvar i att vara med och hämma den globala uppvärmningen.

Däremot är ojämlikheten inte bara stor mellan nationer, utan klyftorna växer även inom länder. Sverige har den snabbast ökande inkomstojämlikheten inom OECD, där den rikaste tiondelen är ansvariga för 22 procent av de konsumtionsbaserade utsläppen i landet (Oxfam Sverige 2023:16, 19). När ojämlikheten ökar blir också status mer betydelsefullt och gör att människor känner att det är viktigare med synliga inköp, vilket har gjort iögonfallande konsumtion till norm i

Sverige (ibid:26). Faktum är att över hälften av de svenska konsumtionsutsläppen kommer från hushållen, vilket visar på att individuella handlingar spelar en stor roll för klimatförändringarna (ibid:25). Trots ökade samhällsklyftor jämfört med resten av världen, är Sverige det land med högst andel av befolkningen (88%) som anser att miljön är viktigare än ekonomisk tillväxt (Hammar et al. 2021). Sverige är också det enda land i EU där klimatfrågan anses som den viktigaste inför EU-vallet (Europaparlamentet 2024:7). Klimatet är uppenbarligen en viktig fråga för svenskar, samtidigt som Sverige är ett land med makt att göra en förändring. Emellertid skiljer sig makten mellan individer inom landet, där de med minst resurser inte har samma möjlighet att påverka. Det är därför intressant att vidare undersöka hur den konstaterat utbredda miljömedvetenheten i Sverige skiljer sig mellan människor med olika ekonomiska och kunskapsmässiga tillgångar.

2. Teori

Nedan presenteras uppsatsens teoretiska ramverk med utgångspunkt i Bourdieus klassteori. Därefter redogörs för ett par vidareutvecklade begrepp av hans koncept *habitus: eco-habitus* och *eco-powerlessness*, samt begreppet *conspicuous conservation*.

2.1 Bourdieu och social klass

Det finns flera typer av klassteorier och även de som argumenterar för att klass inte har en plats i senmoderniteten. Den här studien kommer dock ta avstamp i och avgränsas till Bourdieus klassteori, eftersom den kan bidra till en mer komplex förståelse av de sociala mekanismer som ligger till grund för attityder och beteenden. Bourdieus teori ger dessutom en mer nyanserad syn på sociala strukturer och individers handlingsutrymme i synnerhet, till skillnad från mer deterministiska teorier, såsom Marx klassteori. För att få en grundläggande förståelse för Bourdieus teori är det framförallt tre centrala begrepp – det sociala rummet, kapital och habitus – som beskrivs i följande avsnitt.

2.1.1 Det sociala rummet

Bourdieu (1995:23) menar att klass inte är något förutbestämt, utan det är något som konstrueras i ett *socialt rum* av distinktioner. Distinktionerna är särskiljande tecken, avstånd och skillnader, vilka alla är relationella egenskaper som därför endast kan existera i förhållande till andra egenskaper (ibid:16). I varje ögonblick och i varje samhälle, finns det ett antal tillgångar eller aktiviteter som är sammankopplade med en viss social position (ibid:15, 16). Det innebär att något som tidigare varit en borgerlig praktik, kan förkastas när denna praktik anammats av arbetarklassen och vice versa. Ett exempel på det skulle kunna vara att resa utomlands för semester, som historiskt sett varit en aktivitet för övre samhällsklasser, men som på senare tid blivit allt mer tillgängligt och överkomligt för en bredare publik. Även om det teoretiskt finns tydliga gränser som markerar skillnader mellan olika sociala positioner, varierar de faktiska sociala processerna över tid och mellan olika samhällen (ibid:45). Denna föränderlighet gör det relevant att begränsa studien till att endast analysera relationen mellan klass och miljömedvetenhet i Sverige, eftersom det inte går att generalisera över sociala rum mellan olika kulturer, såsom Sverige och Japan, på grund av att tillgångar och praktiker värderas olika.

Emellertid är det inte endast de relationella egenskaperna individerna i en viss klass delar som är viktiga, utan de bär även med sig *sekundäregenskaper* (Bourdieu 1993:252). En klass definieras därmed inte bara av sin position, fastställd genom utbildningsnivå, yrke och inkomst. Den definieras även av en mängd kompletterande egenskaper, såsom etnisk tillhörighet, kön, ålder etcetera (ibid). Det är därför svårt att karaktärisera en person utan att räkna in dessa egenskaper och även annat som tillkommer genom exempelvis en partner. Några av dessa kompletterande egenskaper kan följaktligen fungera bra som kontrollvariabler i analyserna.

2.1.2 Kapital

Individernas position i det sociala rummet är beroende av två differentieringsprinciper: ekonomiskt och kulturellt kapital (Bourdieu 1995:16). *Ekonomiskt kapital* kan direkt konverteras till pengar och institutionaliseras i form av äganderätter, medan *kulturellt kapital* institutionaliseras i form av utbildningskvalifikationer (Bourdieu 1986:281). Därutöver definieras rummet av tre grundläggande dimensioner, vilka är kapitalets volym, struktur och dess utveckling över tid (Bourdieu 1993:271). Kapitalets totalvolym är summan av den makt och de resurser som går att utnyttja, däribland ekonomiskt och kulturellt kapital. Fördelningen av klasserna går från de som är rikast på kulturellt och ekonomiskt kapital till de i dessa avseenden mest fattiga (ibid:272). Medan klassen avgränsas av totalvolymen av sitt kapital, bestäms grupperna inom klassen av kapitalets struktur. Det innebär bland annat att det samlade kapitalet fördelas på flera sätt mellan olika typer av kapital, det vill säga en person kan ha en större andel kulturellt än ekonomiskt kapital (ibid:273).

2.1.3 Habitus

Att det finns en homogenitet i livsstilar för en viss social position kan förklaras med hjälp av begreppet *habitus*. Habitus är socialiserande normer eller tendenser som vägleder individers beteenden och sätt att tänka (Bourdieu 1995:18). Habitus är den enhetsskapande och generativa princip som transformerar de relationella och inneboende karaktärsdragen i en social position till en sammanhängande livsstil, med andra ord en enhetlig serie av praktiker, tillgångar och personer (ibid). Habitus hjälper till att urskilja vad som är bra respektive dåligt, gott eller ont, elegant eller vulgärt, men vad som skiljer dem åt behöver inte alltid vara detsamma, eftersom habitus inte är något fast och permanent. Det blir som en typ av praktisk känsla för vad som ska göras vid ett givet tillfälle, vilket kan likställas med det som inom idrotten kallas för speluppfattning eller bollsinn (ibid:38). Dessa dispositioner är formade av tidigare händelser och strukturer, men de formar likaså

nya praktiker och mönster. För att förstå hur en grupp av praktiker (habitus) och tillgångar (kapital) är fördelade, behöver dessa sättas i perspektiv till vilket *fält*, eller arena i det sociala rummet, som det gäller (Bourdieu 1993:270-271). Detta skulle exempelvis kunna vara vilka egenskaper som är värdefulla inom det ekologiska fältet, där ett *eco-habitus* skulle kunna förklara fördelningen inom detta fält.

2.2 Eco-habitus och conspicuous conservation

Eco-habitus är en uppsättning av ekologiskt orienterade smaker och praktiker som kan hittas bland personer med högt kulturellt kapital och är en del av en ny definition av högstatuskonsumtion, grundad i en generellt högre social värdering av miljömedvetenhet (Carfagna et al. 2014:160). Personer med högt kulturellt kapital engagerar sig i dessa smaker och praktiker, eftersom de är centrala för deras identitetsprojekt där deras konsumtion kan fungera som en strategi för distinktion, trots att många har begränsade inkomster. Denna sorts etiska konsumtion ska således inte ses som individuella lösningar till gemensamma problem, utan snarare att det är kollektiva strategier av konsumtion, vilket är grunden till vad som skapar ett *eco-habitus* (ibid:175). Det är huvudsakligen att denna konsumtion är etisk som är viktigt, och inte priset, trots att exempelvis ekologiska varor ofta är dyrare än de konventionella. Att välja en vegansk eller vegetarisk kost är ett exempel på etisk konsumtion som nödvändigtvis inte behöver kosta så mycket. Existensen av ett *eco-habitus* kan stödjas med bland annat att högutbildade personer har visats engagera sig mer i miljövänliga handlingar, såsom återvinning, i jämförelse med lågutbildade samt att högutbildade även är mer oroade över klimatet (Corrado et al. 2022, Weckroth & Ala-Mantila 2022, Kennedy & Givens 2019, Laidley 2013).

Vidare kan konsumtion av gröna produkter visa för omgivningen att konsumenten är villig och har möjligheten att betala för en produkt som gynnar miljön och samhället, men som kanske inte är lika gynnsam för eget bruk (Griskevicius et al. 2010:392). Den här typen av offentliga miljövänliga handlingar, eller *conspicuous conservation* (på svenska iögonfallande miljövård), kan ge status eftersom det visar på individens altruism och kan på så sätt motivera människor att engagera sig i dem (ibid:394). Detta lyfter fram, i likhet med *eco-habitus*, de sociala motiven till att engagera sig i miljövänliga beteenden. Till exempel kan ett rykte som en samarbetsvillig och hjälpsam gruppmedlem vara värdefullt då dessa individer ses som mer pålitliga och åtråvärda som vänner, allierade och romantiska partners. Dock är det i huvudsak offentlig konsumtion som påverkar en persons rykte, vilket innebär att *conspicuous conservation* främst är aktuellt när

konsumtionen kan synas inför omgivningen (ibid:399). För att ge ett exempel: att köpa en elbil eller solceller kan räknas som iögonfallande, medan ett elavtal med förnybar energi inte ger en större statuskillnad – det krävs således att det syns att en ekonomisk uppoffring har gjorts. De handlingar som inte är en form av konsumtion ingår inte heller i konceptet conspicuous conservation, såsom att avstå från att flyga eller att äta kött.

Eco-habitus kräver väsentligen högt kulturellt kapital, medan conspicuous conservation även kan kräva högt ekonomiskt kapital. Personer från högre sociala klasser har således bättre förutsättningar att engagera sig i vissa typer av miljövänliga beteenden (Kennedy & Givens 2019, Carfagna et al. 2014). Samtidigt har tidigare studier visat att personer med högre inkomst är mindre villiga att engagera sig i miljövänliga handlingar (Weckroth & Ala-Mantila 2022, Berthold et al. 2023). Dessa studier har dock delvis fokuserat på privata, eller osynliga, miljövänliga handlingar. Detta argumenterar för det som redan konstaterats – offentliga handlingar är essentiellt för att uppnå status och på så sätt signalera sin moral till allmänheten.

2.3 Eco-powerlessness

Om eco-habitus är en uppsättning av ekologiskt orienterade smaker och praktiker som kan hittas bland personer med högt kulturellt kapital, är *eco-powerlessness* istället den maktlöshet hos aktörer med låg kapitalvolym som uppstår i känslan av att de borde engagera sig i grön konsumtion, men inte har möjligheten att göra det (Kennedy & Givens 2019:648, 658). Detta skiljer sig något mellan de som har högre kulturellt än ekonomiskt kapital, men låg kapitalvolym, och de som har lika lågt eller lägre kulturellt än ekonomiskt kapital (ibid:660). Den förstnämnda gruppen känner ett ansvar att skydda miljön, men lyckas inte enligt dem själva upprätthålla sin plikt. Exempelvis kör individer i denna grupp bensindrivna bilar och väljer den konventionella varan i matbutiken för att det är mer ekonomiskt, samtidigt som de är medvetna om att dessa val inte är de bästa för miljön. För den andra gruppen upplevs oro för miljön som en känsla av makt och aktörskap som de själva saknar. För individer i denna grupp finns fler basala orosmoment nära i tiden, till exempel att betala hyra och andra räkningar. Känslan av brist på ekonomiska tillgångar kan dessutom göra att miljövänliga handlingar upplevs som för ansträngande, vilket minskar villigheten att engagera sig i dem (Berthold et al. 2023). Grön konsumtion verkar således som ett ideal, men som är utom räckhåll för många människor (Kennedy & Givens 2019:660). Individens oro för klimatet och miljövänliga stöd går med andra ord i linje med deras resurser och känsla av kontroll över sitt liv (Eom et al. 2018, Kennedy & Givens 2019). Det finns en stark känsla av eco-powerlessness bland personer i lägre

klasser – känslan av maktlöshet sträcker sig till en allmän och relationell känsla av uppgivenhet, snarare än en strikt bedömning av ens egna förmågor (Kennedy & Givens 2019:663).

3. Tidigare forskning

Tidigare studier har använt flera utfallsvariabler för att på olika sätt mäta respondenternas miljömedvetenhet, däribland oro för klimatet, känsla av personligt ansvar för klimatet samt nedskärningsbeteenden. Vidare har de haft olika fokus på social klass, där vissa endast tittat på ekonomiskt kapital och andra har enbart undersökt kulturellt kapital. I detta avsnitt redovisas hur social klass på flera sätt kan påverka olika former av miljömedvetenhet.

3.1 Klimatrelaterade känslor och uppfattningar

Tidigare forskning har visat att ekonomiskt och kulturellt kapital kan ha en varierande effekt på miljömedvetenhet. Gällande *oro för klimatet* har det å ena sidan visats att en högre inkomst kan minska oron då dessa personer är mer optimistiska inför framtiden (Berthold et al. 2023). Högre utbildning har å andra sidan visat sig öka oron, i synnerhet för de med lågt ekonomiskt kapital (Weckroth & Ala-Mantila 2022, Kennedy & Givens 2019, Laidley 2013). Att känna ett *personligt ansvar för klimatet* kan tänkas uttrycka sig genom bland annat villigheten att utföra miljövänliga handlingar, men också möjligheten att genomföra dem. Personer från högre sociala klasser känner en större känsla av kontroll och har även rätt ekonomiska förutsättningar för att exempelvis engagera sig i grön konsumtion (Kennedy & Givens 2019, Carfagna et al. 2014). Samtidigt känner de som inte har dessa förutsättningar, från lägre klasser, en viss hjälplöshet samt ett mindre personligt ansvar att utföra sådana typer av handlingar för klimatet (Kennedy & Givens 2019, Berthold et al. 2023, Weckroth & Ala-Mantila 2022).

Bourdies klassteori har vid flera tillfällen använts för att framförallt kvalitativt studera miljömässiga beteenden och uppfattningar (Laidley 2013, Carfagna et al. 2014, Kennedy & Givens 2019). Laidleys (2013) amerikanska studie visar bland annat att personer med lågt ekonomiskt kapital och högt kulturellt kapital, har en betydande oro för klimatförändringar och var den enda gruppen i studien som ansåg att konsumtion var en betydande del av problemet. Andra studier har istället fokuserat på *eco-habitus*, men även där sett skillnader i hur personer med högt och lågt kapital förstår miljöproblem och deras roll i att förbättra dessa problem (Carfagna et al. 2014, Kennedy & Givens 2019). Kennedy och Givens (2019) konstaterar bland annat att människor upplever oro för klimatet på ett sätt som är konsekvent med deras känsla av kompetens och kontroll.

Eom et al. (2018) hävdar i likhet med Kennedy och Givens (2019), att oro för klimatet i högre utsträckning förutser miljömässigt stöd och engagemang bland individer med fler resurser och kontroll över sitt liv, än personer med en lägre socioekonomisk bakgrund. De har dock ett psykologiskt perspektiv, då de tittade på en variation i psykologiska antecedenter till miljövänliga handlingar (Eom et al. 2018:60). Vidare har tidigare studier visat att lågutbildade personer upplever mindre oro än högutbildade (Weckroth & Ala-Mantila 2022). Lågutbildade har även visat sig uppleva mindre personligt ansvar i att engagera sig i miljövänliga handlingar samt nedskärningsbeteenden (ibid). Bland annat har Corrado et al. (2022) visat att högutbildade personer återvinner mer än lågutbildade personer. Detta skulle kunna bero på att högutbildade personer är mer medvetna om klimatproblemen, eller att de känner sig obligerade till resten av samhället och är därför mer villiga att respektera regler (ibid).

3.2 Klimatrelaterade beteenden

Det har tidigare konstaterats att de som tjänar mest också är de som släpper ut mest, men det ekonomiska kapitalet kan ha en varierande påverkan på olika typer av miljövänliga beteenden. Till exempel, när det kommer till *nedskärningsbeteenden*, har det visats ha ett negativt samband med högt ekonomiskt kapital, men ett positivt samband med högt kulturellt kapital (Weckroth & Ala-Mantila 2022). Vidare differentierar Berthold et al. (2023) mellan objektiv och subjektiv ekonomisk brist och dess påverkan på miljövänliga beteenden i Tyskland. Studien visar att personer med högre inkomster är mindre villiga att engagera sig i miljövänliga handlingar, vilket kan beror på att dessa personer tror att naturtillgångar kommer att vara tillgängliga i framtiden (ibid). Känslan av brist på ekonomiska tillgångar är istället negativt associerad med villigheten att intressera sig i miljövänliga beteenden, vilket istället kan bero på att dessa handlingar upplevs som för ansträngande. Chen et al. (2023) undersöker i en psykologisk studie, sambandet mellan klass och miljövänliga beteenden. De använde sig av subjektiv klass, där respondenten själv får definiera sin klasstillhörighet, och visade därigenom att personer från medelklassen i högre utsträckning engagerar sig i miljövänliga beteenden i jämförelse med andra klasser (ibid). Detta samband blev framförallt tydligt i beteenden som kan signalera sin moral till omgivningen.

Dessutom har det även påvisats att inkomst har en medierande effekt på sambandet mellan miljövänliga motivationer och effektiviseringsbeteenden (t.ex. att investera i energisnåla produkter), det vill säga ökar en högre inkomst sannolikheten för denna typ av beteenden (Matthies & Merten 2022). Ekonomiskt kapital har på liknande sätt visat sig ha motsatt effekt vad gäller

nedskärningsbeteenden, då personer som ingår i de lägsta inkomstdecilerna energibesparar mer än de som ingår i de högsta decilerna (Weckroth & Ala-Mantila 2022). Vad gäller kulturellt kapital har tidigare forskning pekat på att högutbildade personer återvinner i högre utsträckning, vilket Carfagna et al. (2014) menar beror på miljömässiga orienteringar, eller eco-habitus, hos personer med högt kulturellt kapital. Deras studie visar att respondenter med högt kulturellt kapital, trots många har begränsade inkomster, engagerar sig i en uppsättning av ekologiskt orienterade högstatusmaker som på så sätt har en positiv påverkan på miljövänliga beteenden (ibid).

Sammanfattningsvis har den tidigare forskning som presenterats pekat på relevansen att vidare undersöka hur social klass påverkar klimatrelaterade känslor och beteenden. Den sociologiska forskningen som gjorts inom området har bland annat använt Bourdieus teorier, men dessa studier har varit av kvalitativ karaktär. De studier som istället har använt kvantitativ metod har å andra sidan främst varit psykologiska texter, däribland Weckroth och Ala-Mantila (2022) analyserat data från ESS round 8 som också används i min studie. Weckroth och Ala-Mantila utnyttjar dock hela datasetet och fokuserar på Europa i sin helhet. Faktum är att ingen tidigare forskning som jag har identifierat har haft ett specifikt fokus på Sverige, vilket öppnar upp för att kvantitativt undersöka den svenska datan närmare ur ett sociologiskt perspektiv.

4. Metod

Följande avsnitt redogör först och främst för vilket datamaterial och urval som använts. Därefter beskrivs hur studien har genomförts och vilka analysverktyg som tillämpats. Avsnittet avslutas med en kort presentation av etiska överväganden samt hur begreppen i studien operationaliserats. I studien tillämpas kvantitativ metod, eftersom syftet är att undersöka om det finns ett kausalt samband mellan den oberoende variabeln social klass och den beroende variabeln miljömedvetenhet (Clark et al. 2021:144).

4.1 Datamaterial och urval

Studien använder sig av sekundärdata, eftersom det med tanke på studiens begränsade omfattning är fördelaktigt att använda. Detta eftersom sekundärdata är ett tids- och kostnadseffektivt sätt att samla in data (Clark et al. 2021:295). Vidare tenderar datan att vara av hög kvalitet, då det ofta är organisationer inom samhällsforskning som genomför insamlingen (ibid). Sekundärdatan som används här är från en sådan organisation, nämligen från European Social Survey (ESS). ESS är en paneuropeisk, akademiskt driven forskningsinfrastruktur som erbjuder fri tillgänglig data för akademiker, civilsamhället, beslutsfattare samt allmänheten (ESS ERIC 2023). Deras mål är bland annat att övervaka och tolka attityder och värderingar inom Europa. Datan som nyttjas i studien är från enkäten ESS Round 8 från 2016 och valdes på grund av att den dels undersöker attityder kring klimatförändringar samt energifrågor, och dels för att den även innehåller många sociodemografiska variabler som är viktiga för att studera exempelvis social klass.

Enkäten är en jämförande undersökning mellan 23 länder, men då mitt syfte är att endast undersöka Sverige har data från resterande länder filtrerats bort i analyserna. Det är varje enskilt land som är ansvariga för datainsamlingen i sitt land, där det i Sverige var Ipsos som utförde insamlingen mellan augusti 2016 och februari 2017 (ESS ERIC 2023). Stickprovet gjordes genom ett stratifierat enkelt slumpmässigt urval, där stratifieringen baserades på Sveriges regioner och antalet individer som valdes från varje region var proportionellt med befolkningens mängden i regionen (ibid). På så sätt går det att säkerställa den externa validiteten, vilket avser i vilken utsträckning det går att generalisera resultatet från undersökningen (Clark et al. 2021:144). Vidare besvarades enkäterna genom intervjuer ansikte-mot-ansikte (ESS ERIC 2023). Sett till ESS frågeformulär är de frågor som används i studien tydliga, men eftersom enkäten besvaras genom

intervjuer skulle det kunna ha en påverkan på resultaten. Det är därför svårt att helt utesluta slumpmässiga mätfel, vilket kan påverka studiens reliabilitet (Djurfeldt et al. 2018:104).

En nackdel med att använda sekundärdatan är även att det inte finns möjligheten att utforma frågorna fritt så att det passar begreppen som undersöks. Istället har de frågor som passat "bäst" valts ut, vilket på så sätt kan minska validiteten, det vill säga om måttet för ett koncept som ska undersökas verkligen mäter det konceptet (Clark et al. 2021:155). Ytterligare en baksida med sekundärdatan är att det inte går att kontrollera det externa bortfallet, att personer som var tilltänkta att delta i undersökningen inte gör det, vilket skulle kunna vara ett problem för generaliserbarheten (Barmark & Djurfeldt 2015:79). Om bortfallet dessutom är systematiskt är det särskilt problematiskt, eftersom det innebär att personer med vissa egenskaper är underrepresenterade (Djurfeldt et al. 2018:108). Detta kan dock delvis kompenseras för med hjälp av viktning, som presenteras i nästa delavsnitt.

4.2 Genomförande

Nedan följer en beskrivning av de analysverktyg som används i undersökningen. För att utföra alla analyser och all annan statistisk rapportering har jag använt mig av statistikprogrammet SPSS.

4.2.1 Viktning

ESS rekommenderar att använda sig av viktning när deras data analyseras (ESS 2020). Viktning innebär att i efterhand kompensera de undersökningsenheter från undergrupper som är under- och överrepresenterade med hjälp av en vikt som är representativ för enheternas relativa del av populationen (Djurfeldt et al. 2018:124). Det är viktigt att använda vikter, eftersom resultaten annars kan vara partiska (ESS 2020). Om vikter inte specificeras riskerar den statistiska mjukvaran, SPSS i det här fallet, att utgå från att datan kommer från ett enkelt slumpmässigt urval, vilket ger missvisande resultat (ibid). För att använda korrekt vikt följde jag ESS guide till att använda viktning och började därför med att specificera urvalsdesignen genom Complex Samples-funktionen i SPSS. I datasetet finns redan en färdig viktvariabel, *anweight*, som användes i designen. Majoriteten av de analyser som gjorts har utförts via Complex Samples enligt ESS guide, bortsett från variansanalyserna som inte går att utföra under Complex Samples. För att använda viktning i dessa analyser användes istället Weight cases där *anweight* lades in.

4.2.2 Envägs variansanalys

För att se om det finns tecken på samband mellan kapitalvariablerna och utfallsvariablerna, samt för att ge en första indikation på om det finns några interaktionseffekter, det vill säga om ekonomiskt kapital har en modererande effekt på utfallsvariablerna, utfördes envägs variansanalyser. För att utföra dessa analyser valde jag att skapa en ny variabel för att kunna jämföra olika gruppers medelvärden. Den nya variabeln, *kapitalvolym*, är en kvalitativ variabel innehållande fyra grupper med olika kombinationer av kulturellt och ekonomiskt kapital (se Tabell 1). Då den beroende variabeln är kvantitativ och den oberoende variabeln är kvalitativ, är en envägs variansanalys, eller one-way ANOVA, ett bra sätt att se om det finns en statistisk signifikant skillnad mellan gruppernas medelvärden (Djurfeldt et al. 2018:229). Detta är en typ av bivariat analys där en förutsättning är att varianserna i grupperna som undersöks är lika (ibid). För att testa homogenitet i variansen användes Levenes test, där grupperna kan antas ha lika varianser om $p > 0,05$ (ibid:245). Om ANOVA:n är signifikant ($p < 0,05$), innebär det att minst två av grupperna har olika medelvärden (ibid:247). För att ta reda på exakt vilka grupper det är som skiljer sig åt utfördes ett post hoc-test, mer specifikt Tukeys test, som jämför grupperna parvis. Om $p < 0,05$ går det att anta att medelvärdena i grupperna skiljer sig åt.

Tabell 1 - Frekvenstabell för kapitalvolym

Kapitalvolym		
Ekonomiskt kapital	Kulturellt kapital	
	Lågt	Högt
Lågt	202	87
Högt	214	249

4.2.3 Bivariat och multivariat regressionsanalys

Eftersom studien ska undersöka orsakssamband, är det nödvändigt att göra en orsaksanalys. Regressionsanalys är en form av orsaksanalys som undersöker om den oberoende x-variabeln kan förklara variationen i den beroende y-variabeln (Djurfeldt et al. 2018:311). En förutsättning för att regressionen ska fungera är att variablerna som inkluderas är kvantitativa. Vissa av de oberoende variablerna i det här fallet är dock binära, men det går bra att använda så länge de är oberoende variabler (ibid). En ytterligare förutsättning är att residualerna är normalfördelade (ibid). Normalfördelningen av residualerna säkerställdes för de sista modellerna för samtliga regressioner med en *normal p-plot* och redovisas i Bilaga 2. I studien kommer både bivariat och multivariat

regressionsanalys (MRA) att användas. Det som skiljer dessa åt är att den förstnämnda endast tittar på en oberoende x-variabel, medan en MRA kan undersöka flera samtidigt. Detta är fördelaktigt, eftersom det går att kontrollera signifikansen för det observerade sambandet när ytterligare variabler konstanthålls och det går därför att få en bättre syn på eventuella orsakssamband (Clark et al. 2021:338). Dessutom går det att se om det finns de variabler som har en modererande effekt, genom att titta på det som kallas interaktionseffekt (Barmark & Djurfeldt 2009:139).

4.2.4 Interaktionseffekt

Regressionsanalysen tittar i huvudsak på om var och en av de oberoende variablerna har en enskild effekt på den beroende variabeln, men inte om effekten av de oberoende variablerna är beroende av värdet på andra variabler (Barmark & Djurfeldt 2009:139). För att undersöka huruvida x-variablerna har en modererande effekt sinsemellan, eller i detta fall om det finns en signifikant skillnad mellan effekten av olika kombinationer av högt respektive lågt kulturellt och ekonomiskt kapital, har jag undersökt om det finns en interaktionseffekt mellan dessa variabler. Det innebär att jag har undersökt om effekten av kulturellt kapital (x_1) på olika typer av miljömedvetenhet (y) varierar beroende på mängden ekonomiskt kapital (x_2) (ibid). På samma sätt undersöker detta om effekten av ekonomiskt kapital på olika typer av miljömedvetenhet varierar beroende av mängden kulturellt kapital, eftersom båda variablerna ömsesidigt modererar effekten på varandra (ibid:140). Interaktionseffekten studerades genom att konstruera en ny interaktionsvariabel, som består av produkten av variablerna ekonomiskt och kulturellt kapital.

4.3 Etiska överväganden

Eftersom studien använder sig av sekundärdata, finns det färre etiska överväganden att ta hänsyn till (Clark et al. 2021:295). ESS följer *ISI Declaration on Professional Ethics*, som är en sammanställning av delade professionella värderingar och etiska principer, vilket gör att det går att anta att deras tillvägagångssätt är etiskt säkerställt (ESS ERIC 2023). Vidare är datan hämtad direkt från ESS hemsida, vilket innebär att ESS har rätt behörigheter för att kunna dela datan med andra aktörer (Clark et al. 2021:128). För att jag skulle få åtkomst, behövde dock ett konto skapas för att uppge att datan ska användas i utbildningssyfte.

4.4 Operationalisering

I avsnittet som följer redovisas hur begreppen som används i studien operationaliserats samt vilka variabler som kommer ingå i analyserna. De beroende variablerna presenteras först, följt av de oberoende.

4.4.1 Beroende variabler

Studien avser att förklara miljömedvetenhet, som i sin tur operationaliseras till tre olika variabler: oro för klimatet, personligt ansvar samt nedskärningsbeteenden.

Oro för klimatet

Enligt ESS (2016) definieras klimatoro som en personlig utvärdering av allvaret i klimatförändringarnas effekter, vilket återspeglas i personliga känslor kring frågan. Oro för klimatet mäts med hjälp av variabeln *wrcmch* där frågan som ställts i den svenska enkäten lyder “Hur orolig är du för klimatförändringarna?” (ESS ERIC 2023). Svartalternativen går på en skala från 1 = *Inte alls orolig* till 5 = *Extremt orolig*.

Personligt ansvar

Med personligt ansvar menas känslan av sitt personliga ansvar för att minska klimatutsläppen. För att mäta personligt ansvar används variabeln *ccrdprs* där respondenterna fått svara på frågan “I vilken utsträckning känner du ett personligt ansvar för att försöka minska klimatförändringarna?” (ESS ERIC 2023). En skala från 0-10 gavs som svartalternativ där 0 = *Inte alls* och 10 = *I mycket hög utsträckning*.

Nedskärningsbeteenden

Nedskärningsbeteenden avser i vilken utsträckning respondenten engagerar sig i beteenden som minskar energianvändningen i sitt hushåll. För att mäta nedskärningsbeteenden används variabeln *rdcenr* där respondenten ställts frågan: “Det finns en del saker som kan göras för att minska energiförbrukningen, som att stänga av apparater som inte används, promenera för att ta sig korta sträckor eller att bara använda uppvärmning eller luftkonditionering när det verkligen behövs. I ditt dagliga liv, hur ofta gör du saker för att minska din energiförbrukning?” (ESS ERIC 2023). Respondenten fick sedan svara med hjälp av en skala från 1 = *Aldrig* till 6 = *Alltid*.

4.4.2 Oberoende variabler

För att förklara miljömedvetenheten i Sverige, används social klass där klass tar avstamp i Bourdieus teorier. Social klass operationaliseras således till ekonomiskt och kulturellt kapital.

Kulturellt kapital

Kulturellt kapital är ett abstrakt begrepp som kan uttrycka sig på flera sätt, exempelvis genom smak, vilket kan vara svårt att mäta i en kvantitativ studie. Flera tidigare studier som operationaliserat kulturellt kapital har dock gjort det genom utbildning, vilket även passar här då det finns flera utbildningsvariabler i datan. Den variabel som ska mäta kulturellt kapital är den för individuell utbildningsnivå (*edlvdse*). För att kunna använda variabeln i regressionsanalyserna omkodades variabeln från 20 kategorier med olika typer av utbildning, till en femgradig skala där 1 = *Upp till grundskola* (≤ 9 skolår) och 5 = *Masterutbildning och mer* (≥ 4 år på universitet/högskola) (se Bilaga 1 för mer utförlig uppdelning).

Ekonomiskt kapital

Ekonomiskt kapital kan enligt Bourdieu (1986) direkt konverteras till pengar och kommer därför att mätas genom en inkomstvariabel. Vad gäller mätbarheten av ekonomiskt kapital har det sina begränsningar, då datan från ESS inte har en personlig inkomstvariabel. Istället används *hinctnta* som mäter hushållsinkomsten där respondenten fick svara på frågan: “Om du lägger ihop alla inkomstkällor, vilken bokstav beskriver ditt hushålls totala nettoinkomst i månaden? Gör en uppskattning om du inte vet den exakta siffran” (ESS ERIC 2023). Här visades respondenten ett svarskort med 10 stycken inkomstdeciler, listade från den första decilen *Upp till 11 999* till den tionde *53 000 eller mer*. För att säkerställa att regressionsanalyserna använder inkomstvariabeln korrekt, det vill säga särskiljer effekten beroende på boendesituation, inkluderas variabeln *icpart3* som mäter om respondenten lever med en partner eller ej. Denna variabel omkodades sedan till en dummyvariabel där 1 indikerar att respondenten lever med en partner och 0 innebär att hen lever ensam.

4.4.3 Kontrollvariabler

Utöver kontrollvariabeln som hålls konstant för hushållsinkomsten, kommer kön (*gndr*) samt ålder (*agea*) användas för att mäta och isolera effekten av de oberoende variablerna på den beroende variabeln (Djurfeldt et al. 2018:269). Kön omkodades till en dummyvariabel där 1 motsvarar kvinna

och 0 man. Tidigare forskning har bland annat visat att kvinnor har en benägenhet att värdesätta klimatet högre än män samt att personer från yngre generationer prioriterar miljön högre än personer från äldre generationer (Hammar et al. 2021:19). Dessutom är kön och ålder exempel på det som Bourdieu (1993:252) benämner som sekundäregenskaper, vilka liksom kapital definierar klass. Det är därför relevant att använda just dessa som kontrollvariabler.

5. Hypoteser

Som konstaterat i den tidigare forskningen, har ekonomiskt och kulturellt kapital visat sig ha en varierande effekt på miljömedvetenhet. Med utgångspunkt i den tidigare forskningen samt teori, presenteras här de hypoteser som kommer användas i de statistiska analyserna.

5.1 Oro för klimatet

Gällande oro för klimatet har det å ena sidan visats att en högre inkomst kan minska oron då dessa personer är mer optimistiska inför framtiden (Berthold et al. 2023), medan högre utbildning å andra sidan har visat sig öka oron (Weckroth & Ala-Mantila 2022, Kennedy & Givens 2019). Således borde högt kulturellt kapital öka oron för klimatet och ekonomiskt kapital i sin tur ha en förminskande effekt. Dessutom, har det visats att oron är särskilt hög för de med lågt ekonomiskt kapital och högt kulturellt kapital (Laidley 2013). Ekonomiskt kapital skulle därför kunna antas ha en modererande effekt på sambandet mellan kulturellt kapital och oro för klimatet, det vill säga att effekten av det kulturella kapitalet är starkare bland låginkomsttagare. De första hypoteserna lyder därför enligt följande:

H₁: Kulturellt kapital har en positiv effekt på oro för klimatet.

H₂: Ekonomiskt kapital har en negativ effekt på oro för klimatet.

H₃: Ekonomiskt kapital har en modererande effekt på sambandet mellan kulturellt kapital och oro för klimatet.

5.2 Personligt ansvar

Som tidigare diskuterats kan känslan av ett personligt ansvar för klimatet uttrycka sig genom bland annat villigheten att utföra miljövänliga handlingar, men också möjligheten att genomföra dem. Personer från högre samhällsklasser tenderar att uppleva en större grad av kontroll och har ekonomiska resurser som gör det möjligt för dem att delta i exempelvis grön konsumtion (Kennedy & Givens 2019, Carfagna et al. 2014). Samtidigt känner de som inte har dessa förutsättningar, från lägre klasser, en viss hjälplöshet samt ett mindre personligt ansvar att utföra sådana typer av handlingar för klimatet (Kennedy & Givens 2019, Berthold et al. 2023, Weckroth & Ala-Mantila 2022). Därför borde både kulturellt och ekonomiskt kapital ha en positiv effekt på känslan av personligt ansvar för klimatet. Eftersom ekonomiskt kapital är viktigt för att kunna engagera sig i bland annat grön konsumtion, skulle det dessutom kunna gå att anta att effekten av kulturellt kapital

på personligt ansvar kan variera beroende på nivån av ekonomiskt kapital. De nästa tre hypoteserna ser därmed ut som följande:

H₄: Kulturellt kapital har en positiv effekt på känslan av personligt ansvar för klimatet.

H₅: Ekonomiskt kapital har en positiv effekt på känslan av personligt ansvar för klimatet.

H₆: Ekonomiskt kapital har en modererande effekt på sambandet mellan kulturellt kapital och känslan av personligt ansvar för klimatet.

5.3 Nedskärningsbeteenden

När det kommer till nedskärningsbeteenden har det bland annat påvisats att personer med låg inkomst energibesparar mer än de med högre inkomst (Weckroth & Ala-Mantila 2022). Detta skulle kunna bero på att nedskärningsbeteenden inte innefattar någon form av konsumtion, vilket gör att dessa beteenden sällan syns för omgivningen. Det är med andra ord inte ett beteende som kan inkluderas i konceptet conspicuous conservation som också kräver ett högre ekonomiskt kapital (Griskevicius et al. 2010). Dessutom kan personer med lågt ekonomiskt kapital känna ett starkare incitament att spara pengar, vilket de kan göra genom nedskärningsbeteenden. Däremot skulle olika typer av energibesparing kunna vara särskiljande praktiker i skapandet av ett eco-habitus, som är mest framträdande bland de med högt kulturellt kapital (Carfagna et al. 2014). Sammantaget borde högt kulturellt kapital ha en positiv effekt på nedskärningsbeteenden, medan högt ekonomiskt kapital har en negativ effekt. Det går även att hypotisera att ekonomiskt kapital har en modererande effekt på relationen mellan kulturellt kapital och nedskärningsbeteenden. De sista hypoteserna ser därför ut som följer:

H₇: Kulturellt kapital har en positiv effekt på nedskärningsbeteenden.

H₈: Ekonomiskt kapital har en negativ effekt på nedskärningsbeteenden.

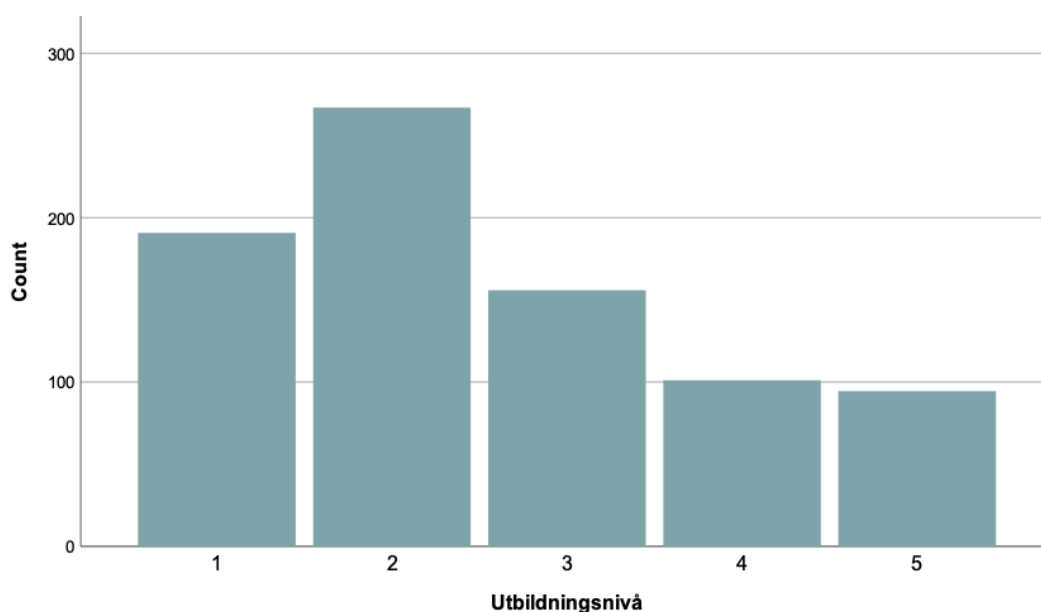
H₉: Ekonomiskt kapital har en modererande effekt på sambandet mellan kulturellt kapital och nedskärningsbeteenden.

6. Resultat

I detta avsnitt presenteras resultaten från de statistiska analyserna som utförts. Den första delen består av univariata analyser av de variabler som inkluderas i regressionsanalyserna. Följaktligen beskrivs resultaten av de bivariata analyserna i den andra delen av avsnittet och till sist presenteras resultatet av de multivariata analyserna.

6.1 Univariata analyser

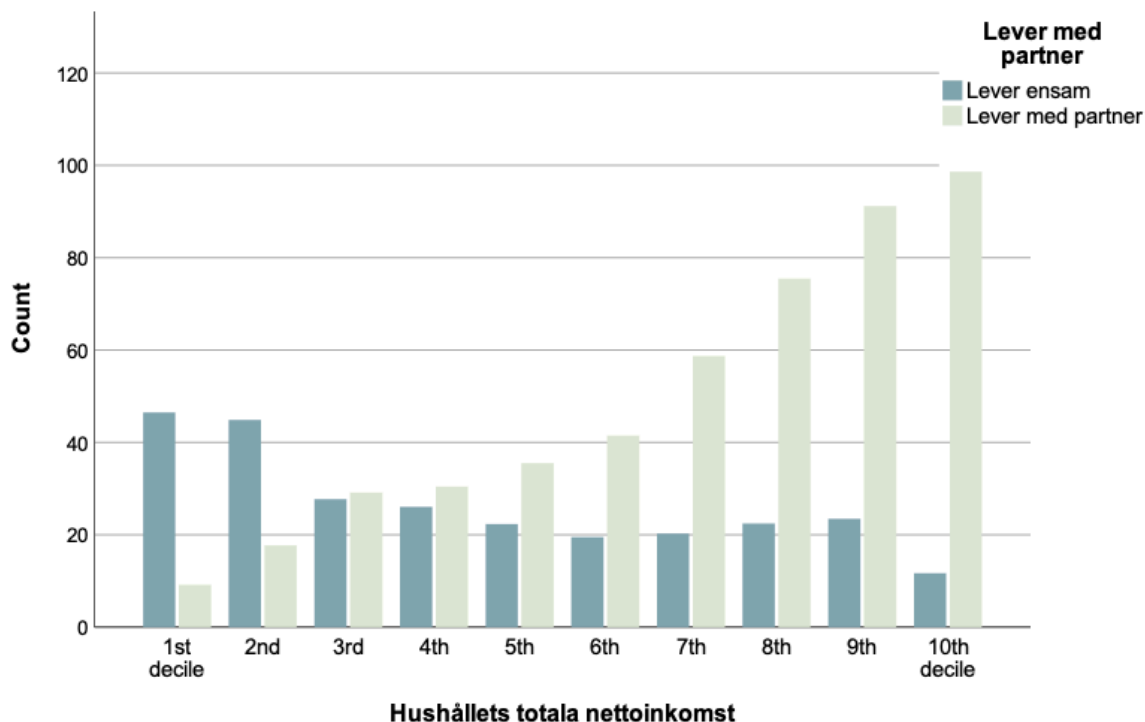
I Figur 1 visas ett histogram över fördelningen av kulturellt kapital. Variabeln är positivt snedfördelad med ett medelvärde på 2,56. Skalan går från 1 till 5 där höga värden innebär högt kulturellt kapital. Det är en någorlunda jämn spridning med en standardavvikelse på 1,29, men där merparten av respondenterna innehar relativt lågt kulturellt kapital.

Figur 1 - Histogram över fördelningen av kulturellt kapital

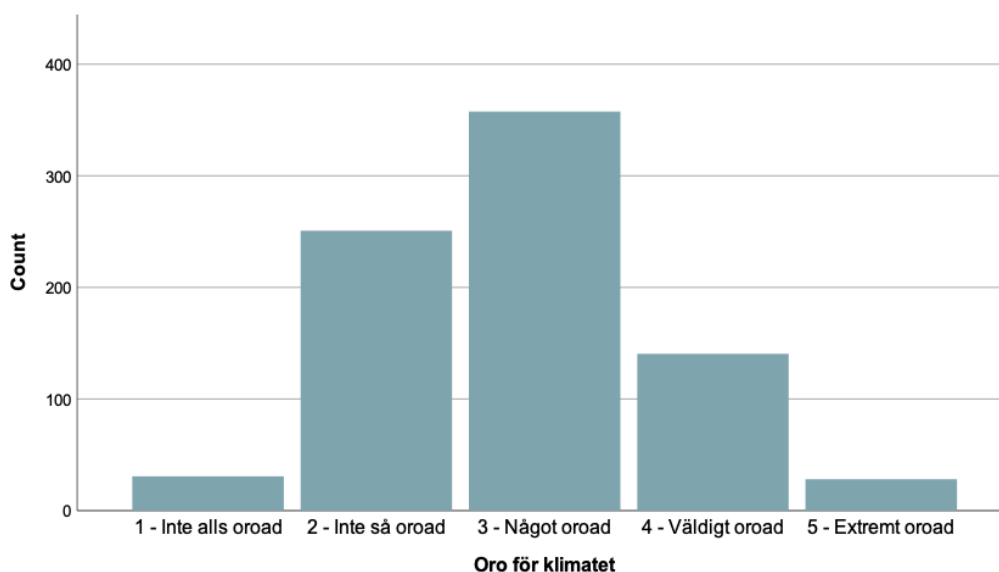
Fördelningen av den andra oberoende variabeln, ekonomiskt kapital, visas i Figur 2. Där går det att urskilja att fördelningen varierar beroende på om respondenten lever ensam eller med en partner. Medelvärdet för de som lever ensamma är 4,54, det vill säga den femte decilen, medan det för personer som lever med en partner ligger på 7,2 eller den sjunde decilen. Det gemensamma medelvärdet är 6,26, vilket innebär att personer i snitt tillhör den sjätte inkomstdecilen. Tanken med inkomstdecilerna är dock att de ska vara lika många observationer per decil, eftersom de representerar andelar av populationen, där exempelvis den tionde decilen innefattar de 10% som tjänar mest i populationen. För att urvalet ska vara representativt borde varje decil ha lika många svarande, men eftersom variabeln efterfrågar hushållsinkomst och inte personlig inkomst blir det

missvisande. Det går till exempel att se att spridningen är jämnare för personer som lever ensamma. Histogrammet visar på så sätt vikten av att variabeln *lever med en partner* konstanthålls i analyserna för att ge ett rättvist resultat.

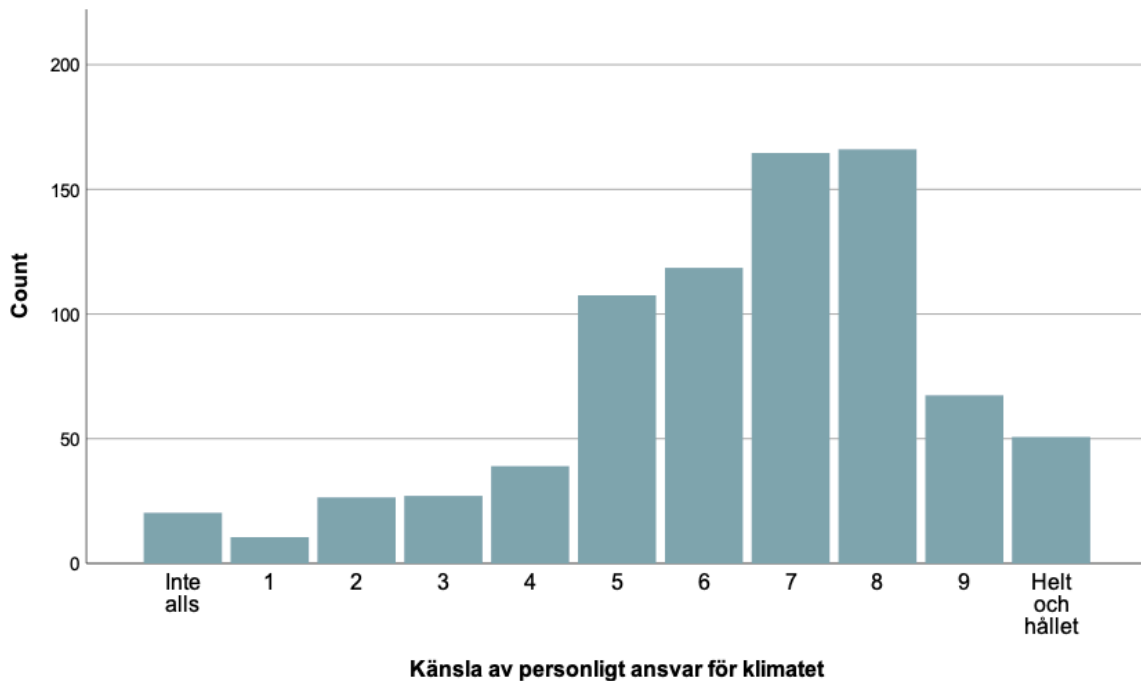
Figur 2 - Histogram över fördelningen av ekonomiskt kapital

Fördelningen för den beroende variabeln oro för klimatet visas i Figur 3. Variabeln är normalfördelad och har ett medelvärde på 2,86 och en standardavvikelse på 0,87. Det är således en relativt liten spridning där majoriteten känner sig något oroad för klimatet och de flesta ser ut att inte känna speciellt mycket oro. Vidare visas fördelningen för nästa beroende variabel, personligt

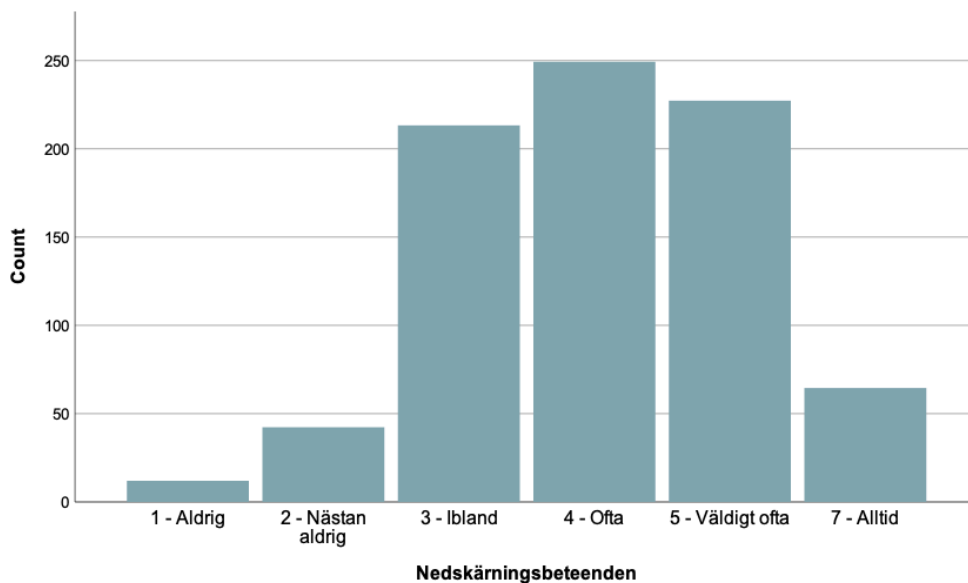

Figur 3 - Histogram över fördelningen av oro för klimatet

ansvar, i Figur 4. Den är negativt snedfördelad med ett medelvärde på 6,44 och standardavvikelse på 2,24. Spridningen är större i denna variabel med en majoritet som verkar känna någon form av personligt ansvar för klimatet. Den tredje och sista beroende variabeln, nedskärningsbeteenden, är någorlunda normalfördelad sett till Figur 5. Medelvärdet är 4,03 och standardavvikelsen är 1,1. En övervägande del av observationerna ligger nära medelvärdet, vilket med andra ord innebär att respondenterna brukar engagera sig i nedskärningsbeteenden

Figur 4 - Histogram över fördelningen av känsla av personligt ansvar för klimatet

Figur 5 - Histogram över fördelningen av nedskärningsbeteenden

Slutligen följer en tabell (Tabell 2) med en sammanställning av de univariata analyserna. Vad gäller kontrollvariablerna kön och ålder, har kön en jämn fördelning med hälften kvinnor och hälften män. Ålder har även en jämn spridning med en snittålder på 48 år, vilket ligger nära mitten då åldersspannet går från 15 till 90 år.

Tabell 2 - Sammanställning av deskriptiv statistik

	N	Min	Max	Mean	SD
<i>Oberoende variabler</i>					
Kulturellt kapital	809	1	5	2,56	1,29
Hushållsinkomst	754	1	10	6,26	2,92
Boendesituation (lever med partner)	812	0	1	0,63	0,48
Kön (kvinna)	813	0	1	0,5	0,5
Ålder	811	15	90	47,8	19,55
<i>Beroende variabler</i>					
Oro för klimatet	808	1	5	2,86	0,87
Personligt ansvar	798	0	10	6,44	2,24
Nedskärningsbeteenden	809	1	6	4,03	1,1

6.2 Bivariata analyser

För att se om det finns tecken på samband mellan kapitalvariablerna och utfallsvariablerna, samt för att ge en första indikation om det finns några interaktionseffekter, det vill säga om ekonomiskt kapital har en modererande effekt på utfallsvariablerna, utfördes envägs variansanalyser. För samtliga analyser har Levenes test om homogenitet genomförts, som alla gav resultat där $p > 0,05$. Grupperna kan därför sägas ha lika varianser och innehar därför rätt förutsättningar för att utföra vidare analyser. I Tabell 3 visas en sammanfattning av resultatet för en envägs variansanalys av oro för klimatet och kapitalvolym. Tabellen visar de olika gruppernas medelvärden för oro för klimatet. Grupperna består av olika kombinationer av kulturellt och ekonomiskt kapital. Till exempel har gruppen med lågt kulturellt och lågt ekonomiskt kapital ett medelvärde på 2,79. Variansanalysen i Tabell 3 var inte signifikant, vilket innebär att det inte går att konstatera att grupperna har olika medelvärden, vilket pekar på att det inte finns en interaktionseffekt eller samband mellan kapitalvariablerna och oro för klimatet. Som syns i tabellen ligger alla värden nära varandra och det verkar inte finnas någon större skillnad bland grupperna.

Tabell 3 - Sammanfattning av resultat från envägs variansanalys av oro för klimatet och kapitalvolym

Oro för klimatet		
	Kulturellt kapital	
Ekonomiskt kapital	Lågt	Högt
Lågt	2,79	2,83
Högt	2,84	2,91

Resultatet för envägs variansanalysen för personligt ansvar och kapitalvolym visas i Tabell 4, som till skillnad från föregående analys gav ett signifikant resultat på 0,1%-nivån. I detta fall är det gruppen lågt kulturellt och lågt ekonomiskt kapital som har ett medelvärde som skiljer sig från resterande grupper. Det innebär att denna grupp upplever ett lägre personligt ansvar för klimatet än de andra grupperna. Faktumet att de andra grupperna har avsevärt högre medelvärden pekar på vikten av kapitalvolymen, att det är avgörande att åtminstone ha högt kulturellt eller ekonomiskt kapital. Detta tyder på att det kan finnas positiva samband mellan båda kapitalvariablerna samt personligt ansvar och att det kan finnas en interaktionseffekt mellan kulturellt och ekonomiskt kapital.

Tabell 4 - Sammanfattning av resultat från envägs variansanalys för personligt ansvar och kapitalvolym

Personligt ansvar		
	Kulturellt kapital	
Ekonomiskt kapital	Lågt	Högt
Lågt	5,84	6,60
Högt	6,57	6,87

Den sista envägs variansanalysen som genomfördes var för nedskärningsbeteenden samt kapitalvolym och visas i Tabell 5. Denna analys gav ett signifikant resultat på 1%-nivån, vilket betyder att det går att säga att vissa av gruppernas medelvärden skiljer sig åt. Det finns dels en statistisk signifikant skillnad ($p < 0,05$) mellan gruppen högt kulturellt och lågt ekonomiskt kapital samt gruppen lågt kulturellt och högt ekonomiskt kapital. Det finns även en signifikant skillnad ($p < 0,05$) mellan gruppen högt kulturellt och lågt ekonomiskt kapital samt lågt kulturellt och lågt ekonomiskt kapital. Dessa resultat indikerar att personer som innehar högt kulturellt kapital i större utsträckning engagerar sig i nedskärningsbeteenden, jämfört med de andra grupperna. Trots att det inte visats någon signifikant skillnad mellan grupperna med högt kulturellt kapital, ger den grupp

med lågt ekonomiskt kapital ett högre medelvärde, vilket skulle kunna indikera att ekonomiskt kapital kan ha en modererande effekt.

Tabell 5 - Sammanfattning av resultat från envägs variansanalys för nedskärningsbeteenden och kapitalvolym

Nedskärningsbeteenden		
	Kulturellt kapital	
Ekonomiskt kapital	Lågt	Högt
Lågt	3,91	4,33
Högt	3,93	4,14

6.3 Multivariata analyser

I den första regressionsanalysen som utfördes, med oro för klimatet som beroende variabel, testades följande hypoteser:

H₁: Kulturellt kapital har en positiv effekt på oro för klimatet.

H₂: Ekonomiskt kapital har en negativ effekt på oro för klimatet.

H₃: Ekonomiskt kapital har en modererande effekt på sambandet mellan kulturellt kapital och oro för klimatet.

Tabell 6 visar en sammanställning av resultatet av de modeller som inkluderades. I modell 1 är kulturellt kapital den enda oberoende variabeln och visar på ett positivt signifikant resultat — ju högre kulturellt kapital en individ innehar, desto mer oro för klimatet upplever personen. I takt med att fler variabler läggs in i modellerna försvinner dock variabelns signifikans. Med det sagt, ger modell 1 stöd för H₁ där det går att konstatera att kulturellt kapital har en positiv effekt på oro för klimatet. Sett till ekonomiskt kapital visar regressionen inte några signifikanta effekter på den beroende variabeln. Istället är det kön och ålder som ger signifikanta resultat i alla modeller. Att vara kvinna har en positiv effekt på den beroende variabeln, det vill säga upplever kvinnor i högre utsträckning mer oro för klimatet än män. För ålder är det tvärtom, en negativ effekt, vilket betyder att oron för klimatet minskar med åldern. De två sista modellerna inkluderar variabeln för interaktionseffekten mellan kulturellt och ekonomiskt kapital, men den ger inga signifikanta resultat. Ekonomiskt kapital verkar inte ha en modererande effekt på sambandet mellan kulturellt kapital och oro för klimatet. Detta överensstämmer även med resultatet från variansanalysen. Vidare är R²-värdet i samtliga modeller större än noll, men det är när kön och ålder läggs in i modellerna

som värdet ökar som mest. Dessa variabler förklarar således en del av variansen i oro för klimatet. Emellertid är värdena låga, vilket innebär att det finns flera andra faktorer som också kan förklara variationen.

Tabell 6 - Multipel regressionsanalys av oro för klimatet. Ostandardiserade B-koefficienter, standardfel inom parentes.

Oro för klimatet						
	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4	Modell 5	Modell 6
Intercept	2,72 (0,07)***	3,01 (0,10)***	2,80 (0,07)***	3,10 (0,12)***	2,87 (0,16)***	3,27 (0,30)***
Kulturellt kapital	0,05 (0,02)*	0,04 (0,02)			-0,02 (0,07)	-0,05 (0,06)
Ekonomiskt kapital			0,01 (0,01)	0,00 (0,01)	-0,02 (0,02)	-0,04 (0,03)
Lever med en partner			-0,05 (0,07)	0,05 (0,07)	-0,06 (0,07)	0,04 (0,07)
Kön (kvinna)		0,24 (0,06)***		0,24 (0,06)***		0,23 (0,06)***
Ålder		-0,01 (0,001)***		-0,01 (0,002)***		-0,01 (0,002)***
IE: Kulturellt kapital * Ekonomiskt kapital					0,10 (0,01)	0,01 (0,01)
R ²	0,01	0,06	0,002	0,05	0,01	0,06
N	804	803	750	750	647	647

Signifikansnivå: * $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Nästa regressionsanalys som presenteras i Tabell 7, avsåg att undersöka personligt ansvar som beroende variabel och hypoteserna såg ut som följande:

H₄: Kulturellt kapital har en positiv effekt på känslan av personligt ansvar för klimatet.

H₅: Ekonomiskt kapital har en positiv effekt på känslan av personligt ansvar för klimatet.

H₆: Ekonomiskt kapital har en modererande effekt på sambandet mellan kulturellt kapital och känslan av personligt ansvar för klimatet.

Modell 1 och 2 ger positiva, signifikanta resultat på 0,1%-nivån för kulturellt kapital och ger därmed stöd för H₄. Kontrollvariablerna blir även de signifikanta när de läggs in i modell 2, vilket tyder på att kvinnor och yngre personer upplever mer personligt ansvar för klimatet. Ekonomiskt kapital ger också positivt signifikanta resultat i modell 3 och 4, vilket ger stöd för H₅ och att ekonomiskt kapital har en positiv effekt på känslan av personligt ansvar för klimatet. Signifikansen minskar dock något när kontrollvariablerna läggs in. Ålder och kön är också signifikanta i dessa

modeller, där de visar på att kvinnor och yngre mer personligt ansvar för klimatet. Trots att variansanalysen visade tendenser på att det kan finnas en interaktionseffekt, ger regressionsanalysen inget stöd för H₆. Dessutom har alla modeller ett R² större än noll som ökar i takt med att fler variabler läggs in. Precis som tidigare är dessa värden inte speciellt höga, vilket indikerar att viktiga förklaringsfaktorer saknas i modellen.

Tabell 7 - Multipel regressionsanalys av känsla av personligt ansvar för klimatet. Ostandardiserade B-koefficienter, standardfel inom parentes.

Personligt ansvar						
	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4	Modell 5	Modell 6
Intercept	5,80 (0,17)***	6,25 (0,28)***	5,80 (0,18)***	6,17 (0,30)***	5,41 (0,40)***	5,80 (0,51)***
Kulturellt kapital	0,25 (0,05)***	0,23 (0,05)***			0,21 (0,15)	0,17 (0,15)
Ekonomiskt kapital			0,11 (0,03)***	0,09 (0,03)**	0,10 (0,06)	0,08 (0,06)
Lever med en partner			-0,01 (0,18)	0,15 (0,19)	-0,03 (0,18)	0,11 (0,18)
Kön (kvinna)		0,65 (0,14)***		0,72 (0,14)***		0,68 (0,14)***
Ålder		-0,02 (0,004)***		-0,01 (0,004)***		-0,01 (0,004)**
IE: Kulturellt kapital * Ekonomiskt kapital					-0,003 (0,02)	-0,002 (0,02)
R ²	0,02	0,06	0,02	0,06	0,03	0,07
N	795	794	744	744	741	740

Signifikansnivå: * $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Den sista regressionsanalysen redovisas i Tabell 8 och inkluderade nedskärningsbeteenden som beroende variabel där nedanstående hypoteser testades:

H₇: Kulturellt kapital har en positiv effekt på nedskärningsbeteenden.

H₈: Ekonomiskt kapital har en negativ effekt på nedskärningsbeteenden.

H₉: Ekonomiskt kapital har en modererande effekt på sambandet mellan kulturellt kapital och nedskärningsbeteenden.

Framstående i dessa modeller är att det är lägre R²-värden jämfört med föregående regressionsanalyser. Återigen ska det nämnas att låga R²-värden innebär att flera andra faktorer ligger bakom variationen i den beroende variabeln. Den variabel som är signifikant i samtliga modeller är kulturellt kapital som också har positiva betakoefficienter som ökar i värde när fler

variabler läggs in. Således går det att konstatera att kulturellt kapital har en positiv effekt på nedskärningbeteenden, vilket ger stöd för H₆. Ekonomisk kapital ser ut att delvis ha en negativ effekt på den beroende variabeln, men ger inga signifikanta resultat. Interaktionseffekten är inte heller signifikant, det verkar inte som att ekonomiskt kapital har en modererande effekt på sambandet mellan kulturellt kapital och nedskärningsbeteenden. Detta trots att variansanalysen visade på signifikanta skillnader. Vidare är kön signifikant i modell 4 där att vara kvinna ser ut att ha en positiv effekt på nedskärningsbeteenden. Ålder är signifikant i modell 2 och 6, med positiva koefficienter denna gång: ju äldre en person är, desto fler nedskärningsbeteenden engagerar man sig i.

Tabell 8 - Multipel regressionsanalys av nedskärningsbeteenden. Ostandardiserade B-koefficienter, standardfel inom parentes.

Nedskärningsbeteenden						
	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4	Modell 5	Modell 6
Intercept	3,84 (0,08)***	3,54 (0,13)***	4,04 (0,09)***	3,83 (0,15)***	3,69 (0,20)***	3,37 (0,26)***
Kulturellt kapital	0,08 (0,03)**	0,08 (0,03)**			0,17 (0,08)*	0,19 (0,08)*
Ekonomiskt kapital			-0,02 (0,01)	-0,02 (0,02)	0,003 (0,03)	0,02 (0,03)
Lever med en partner			0,23 (0,08)**	0,20 (0,09)*	0,23 (0,08)**	0,18 (0,08)*
Kön (kvinna)		0,09 (0,07)		0,14 (0,07)*		0,12 (0,07)
Ålder		0,01 (0,002)**		0,003 (0,002)		0,004 (0,002)*
IE: Kulturellt kapital * Ekonomiskt kapital					-0,01 (0,01)	-0,02 (0,01)
R ²	0,01	0,02	0,02	0,02	0,02	0,03
N	805	804	752	752	750	750

Signifikansnivå: * $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

7. Diskussion

Följande del diskuterar resultaten och hur de relaterar till forskningsfrågorna: påverkar social klass miljömedvetenheten i Sverige? Skiljer sig effekten mellan kulturellt och ekonomiskt kapital? Diskussionen är uppdelad i enlighet med operationaliseringen av miljömedvetenhet, där resultaten för oro för klimatet diskuteras först, följt av känsla av personligt ansvar för klimatet och sedan nedskärningsbeteenden.

7.1 Oro för klimatet

Först och främst visade variansanalysen av oro för klimatet samt kapitalvolym inga signifikanta medelvärdeskillnader, vilket pekar på att det inte finns någon interaktionseffekt. Detta bekräftades även i regressionsanalysen då interaktionseffekten inte gav några signifikanta resultat. Kulturellt kapital visade sig dock ha en positiv effekt på oro för klimatet i en modell, vilket gav stöd för H_1 . Ekonomiskt kapital, å andra sidan, visade inte någon signifikant påverkan på oro för klimatet. Trots att ekonomiskt kapital inte gav signifikanta resultat, indikerade två av modellerna negativa betakoefficienter i likhet med H_2 , att ekonomiskt kapital har en negativ effekt på oron för klimatet.

Resultaten överensstämmer delvis med tidigare forskning, i huvudsak vad gäller det kulturella kapitalet. Tidigare studier har visat att personer med högt kulturellt och lågt ekonomiskt kapital har en betydande oro för klimatet (Laidley 2013). Oron har påvisats upplevas på ett sätt som är konsekvent med sin känsla av kompetens och kontroll, det vill säga att de med större kapitalmängd mer sannolikt känner en större oro (Kennedy & Givens 2019). Studierna visar att högt kulturellt kapital har en positiv effekt på oro för klimatet, vilket även mina analyser visar. Däremot visar tidigare forskning att det även borde finnas en interaktionseffekt där ekonomiskt kapital har en modererande effekt, vilket ingen av modellerna i regressionsanalysen gav stöd för. Att ekonomiskt kapital inte fick några signifikanta resultat i denna studie betyder nödvändigtvis inte att det inte har en påverkan på oro för klimatet, utan att datan som användes i detta fall inte gav tillräckligt med stöd för hypotesen. Med tanke på att tidigare forskning visat på att ekonomiskt kapital har en effekt på oron, kan det vara så att variabeln som används i denna studie är bristfällig. Som nämnt i den univariata analysen, gäller variabeln för ekonomiskt kapital *hushållets* totala nettoinkomst. Även om en variabel om boendesituation lagts in i samtliga analyser, skulle det kunna vara felberäkningar från respondentens sida som kanske inte har exakta siffror på sin partners inkomst. Det skulle även

kunna vara så att det ingår fler personer i hushållet som bidrar till den totala inkomsten, vilket denna studie inte har tagit hänsyn till.

Anledningen till att oron för klimatet ökar i takt med högre kulturellt kapital skulle kunna bero på att dessa personer besitter ett eco-habitus. Detta ekologiskt orienterade habitus vägleder individernas sätt att tänka, vilket kan ligga bakom att de upplever oro (Carfagna et al. 2014). Habitus är ett inneboende karaktärsdrag i en viss social position (Bourdieu 1995). En gemensam egenskap för personer med högt kulturellt kapital, personer med ett eco-habitus, är således en oro för klimatet. Följaktligen upplever de med lägre kulturellt kapital mindre oro, där bristen på ett eco-habitus istället kan forma det Kennedy och Givens (2019) kallar eco-powerlessness. Dessa personer har inte samma vägledande disposition där miljön kommer först. Istället för att uppleva oro, upplevs en maktlöshet eftersom de inte har rätt förutsättningar för att uppnå idealet om en hållbar livsstil (ibid). Emellertid innefattar eco-powerlessness generellt låg kapitalvolym, vilket också innefattar lågt ekonomiskt kapital som inte visade några signifikanta resultat. Eco-powerlessness blir därför något bristfällig som förklaringsmodell i det här fallet.

7.2 Personligt ansvar

Till att börja med visade variansanalysen framförallt att gruppen med lågt kulturellt och lågt ekonomiskt kapital hade statistiskt signifikant lägre medelvärde än resterande grupper – de känner mindre personligt ansvar för klimatet än de andra grupperna. Regressionsanalysen visade samma tendenser som variansanalysen, kulturellt och ekonomiskt kapital hade en positiv effekt på känslan av personligt ansvar för klimatet. Vidare visar resultaten på motsvarande associationer som Weckroth och Ala-Mantilas (2022) studie, både när det gäller kulturellt och ekonomiskt kapital. Andra studier har inte tittat specifikt på personligt ansvar, men har bland annat visat att personer från högre sociala klasser har en större känsla av kontroll samt bättre ekonomiska förutsättningar att engagera sig i miljövänliga handlingar (Kennedy & Givens 2019, Carfagna et al. 2014). Detta till skillnad från de som inte har samma förutsättningar i lägre klasser som snarare känner en hjälplöshet att utföra sådana typer av handlingar (Kennedy & Givens 2019, Berthold et al. 2023). Dessa mönster visar på att högre kapitalvolym kan generera starkare aktörskap, eller personligt ansvar, eftersom det förbättrar individens förmåga att agera och ta ansvar för sina handlingar och sitt liv.

Att engagera sig i miljövänliga beteenden såsom grön eller etisk konsumtion, skulle kunna vara ett sätt att performativt visa känslan av sitt personliga ansvar. Conspicuous conservation är en

form av sådana beteenden, där den gröna konsumtionen bland annat framhäver individens altruism och kan på så sätt öka individens status (Griskevicius et al. 2010). Det går att argumentera för att personligt ansvar är en form av altruism, eftersom det indikerar individens osjälviskhet genom att ta ansvar för klimatet. En förutsättning för att kunna delta i conspicuous conservation är ekonomiskt kapital, då det är viktigt att den gröna konsumtionen, utöver att synas för omgivningen, gärna ska vara påkostad. Att känslan av personligt ansvar ökar i samband med högre ekonomiskt kapital kan då förklaras med att ju mer pengar som finns att tillgå, desto bättre möjligheter att göra ansvarsfulla köp. Detta skulle exempelvis kunna vara att köpa en elbil, eller investera i solceller till sin bostad.

Att känna ett personligt ansvar för klimatet kan också vara en egenskap som följer med ett eco-habitus, liksom för oro för klimatet. Det har tidigare konstaterats att det är personer med högt kulturellt kapital som framförallt engagerar sig i dessa ekologiskt orienterade smaker och praktiker som hör till ett eco-habitus (Carfagna et al. 2014). Detta skulle således kunna ligga bakom det positiva sambandet mellan kulturellt kapital och personligt ansvar. Dessutom innefattar ett eco-habitus identitetsskapande praktiker, vilket i likhet med conspicuous conservation kan göra att ett personligt ansvar för klimatet blir något performativt. Det blir därför viktigt att ha antingen högt kulturellt eller högt ekonomiskt kapital (eller båda för den delen) för att känna ett personligt ansvar för klimatet. Utan ett eco-habitus som kan framkalla känslan, eller utan ekonomiska resurser att engagera sig i rätt typ av konsumtion, leder det snarare till en känsla av maktlöshet – eco-powerlessness. Precis som tidigare upplevs en hjälplöshet istället för en känsla av personligt ansvar, eftersom individer med låg kapitalvolym inte har de resurser som krävs för att uppnå idealet om grön konsumtion.

7.3 Nedskärningsbeteenden

Variansanalysen för nedskärningsbeteenden och kapitalvolym visade på flera signifikanta medelvärdeskillnader. Resultaten indikerade att personer som innehar högt kulturellt kapital i större utsträckning deltar i nedskärningsbeteenden samt att ekonomiskt kapital skulle kunna ha en modererande effekt. När det kommer till regressionsanalyserna fanns dock ingen signifikant interaktionseffekt. Kulturellt kapital visade sig däremot i enlighet med variansanalysen ha en positiv effekt på nedskärningsbeteenden. Ekonomiskt kapital indikerade både negativa och positiva effekter, men ingen av dem var signifikant.

Vidare har en tidigare studie som har tittat på just nedskärningsbeteenden visat på liknande associationer för det kulturella kapitalet (Weckroth & Ala-Mantila 2022). Studien visade däremot att

det även fanns ett samband mellan ekonomiskt kapital och nedskärningsbeteenden, där de med högt ekonomiskt kapital engagerar sig mindre i dessa beteenden jämfört med dem med lågt kapital. Ett sådant samband verkar dock inte finnas i den svenska datan som undersöks i denna studie. Min teori om att conspicuous conservation skulle ligga bakom det ekonomiska kapitalets eventuella negativa effekt på nedskärningsbeteenden, eftersom dessa beteenden inte innefattar någon konsumtion eller syns för omgivningen, får därför inget stöd i det här fallet. Istället skulle återigen eco-habitus kunna förklara vikten av det kulturella kapitalet.

I kombination med att känna oro för klimatet, samt ett personligt ansvar för det, blir olika typer av energibesparing särskiljande praktiker i skapandet av ett eco-habitus. För att i hög utsträckning kunna delta i nedskärningsbeteenden, krävs kunskap, eller kulturellt kapital, om vilka typer av handlingar som kan spara energi. Många av dessa handlingar är logiska, det är tydligt att när en lampa släcks bryts strömtilförseln och energin besparas. Men att faktiskt utföra nedskärningsbeteenden kan också kräva en förståelse för vilken positiv klimatpåverkan detta har när flera av dessa handlingar adderas, för att på så sätt ge en anledning till varför man borde delta i dessa beteenden. Vidare är nedskärningsbeteenden sällan något för omgivningen att se, då det nödvändigtvis inte är någon som vet om en person sopsorterar eller släcker alla lampor innan hen lämnar sitt hem. Personer med högt kulturellt kapital har således en viss benägenhet att även bakom stängda dörrar agera utefter vad som för ett eco-habitus anses som rätt och fel. Det betyder inte att dessa personer inte gör saker för att visa upp sin miljömedvetenhet, då det också kan forma deras identitet. Det visar snarare att habitus inte bara är något relationellt, som skapas i jämförelse med andra personer på fältet, utan att det även är något inneboende och undermedvetet som vägleder individen till en hel livsstil. Det blir på så sätt en märkbar skillnad mellan koncepten eco-habitus och conspicuous conservation, eftersom det inte är endast status eller offentliga handlingar som är viktiga för ett eco-habitus, till skillnad från conspicuous conservation.

8. Slutsats

Syftet med studien var att, med hjälp av data från European Social Survey, kvantitativt undersöka om varierande ekonomiska och kunskapsmässiga förutsättningar, eller social klass, påverkar individers miljömedvetenhet i Sverige. Studien ämnade även att undersöka huruvida en eventuell effekt skiljer sig åt mellan kulturellt och ekonomiskt kapital. För att besvara den första frågeställningen, om social klass påverkar miljömedvetenheten i Sverige, är svaret ja – till viss del. Kulturellt kapital har en positiv effekt på alla utfallsvariabler, vilket pekar på att personer med högt kulturellt kapital i högre utsträckning är miljömedvetna. Ekonomiskt kapital, å andra sidan, visade sig endast ha en positiv effekt på känslan av personligt ansvar för klimatet. Det är därför svårare att vidare generalisera detta resultat till att ekonomiskt kapital har en påverkan på miljömedvetenheten i stort. För att adressera frågan om effekten på miljömedvetenhet skiljer sig mellan kulturellt och ekonomiskt kapital, visar studien motstridiga resultat. Variansanalyserna har pekat på vissa skillnader mellan kapitaltyperna, men som senare inte bekräftats av interaktionseffekten som varit insignifikant i regressionerna. Det går således inte att påvisa att effekten på miljömedvetenhet skiljer sig mellan kulturellt och ekonomiskt kapital. Det är även värt att understryka att modellerna med signifikanta resultat i samtliga regressionsanalyser generellt fick låga R²-värden, vilket innebär att det finns ytterligare faktorer som kan förklara variationen i utfallsvariablerna.

Då kulturellt kapital har en positiv effekt på alla utfallsvariabler, verkar det som att det finns ett etablerat eco-habitus bland personer med högt kulturellt kapital i Sverige. Detta eco-habitus vägleder individernas sätt att tänka och handla, vilket formar deras miljömedvetenhet till en hel livsstil. Deras oro och känsla av personligt ansvar för klimatet leder i sin tur till handling, däribland nedskärningsbeteenden. Ett eco-habitus skulle vidare kunna vara en förklarande del i att Sverige sticker ut jämfört med andra länder i att prioritera miljön högre än andra samhällsfrågor. För de personer som istället har lågt kulturellt kapital, skulle det kunna resultera i eco-powerlessness. Dessa personer har inte rätt dispositioner, inte samma speluppfattning för det ekologiska fältet, och kan inte i samma utsträckning urskilja vad som exempelvis är det bästa för miljön eller vad de faktiskt kan göra för att påverka. Emellertid innefattar begreppet eco-powerlessness även ett lågt ekonomiskt kapital, som endast hade en signifikant effekt för personligt ansvar. För att känna ett personligt ansvar för klimatet blev det tydligt att ekonomiska tillgångar är viktigt för att uppleva aktörskap: att det med rätt resurser går att göra en betydelsefull skillnad genom bland annat grön konsumtion. Här bidrar conspicuous conservation med en förklaring, där att engagera sig i

miljövänliga beteenden såsom grön eller etisk konsumtion kan vara ett sätt att performativt visa sitt personliga ansvar för att senare också öka sin status.

Personer från högre klasser tycks följaktligen vara de mest miljömedvetna, vilket i sig blir paradoxalt då dessa personer är de som bidrar mest till den globala uppvärmningen. Detta tydliggör att det inte går att förlita sig på att individen tar rätt beslut för klimatet, eftersom även de individer med ett eco-habitus inte alltid agerar i enlighet med deras miljömedvetenhet. Till exempel behöver inte känslan av oro för klimatet resultera i miljövänliga handlingar. Detta belyser vikten av strukturella förändringar av samhället som gör det enklare för individen att välja rätt val för klimatet. I utformningen av nya strategier för att minska hushållens klimatpåverkan är det således av betydelse att beakta de skillnader som finns mellan sociala klasser. Det ska inte vara dyrt att göra klimatsmarta val, samtidigt som det inte ska vara svårt att förstå vad som är bra respektive dåligt för miljön. En möjlig lösning skulle kunna vara att fokusera mer på att minska ojämlikheten i samhället, då detta ligger till grund för en del av den ohållbara hushållskonsumtionen i jakten på status.

Gällande framtida forskning, skulle det vara intressant att bygga vidare på denna studie, genom att jämföra flera länder för att se om resultaten skiljer sig åt. På så sätt skulle det gå att dra lärdom av andra länders arbeten med att minska hushållens klimatpåverkan. Viktigt att tillägga är även att denna studie endast fokuserat på klass definierat av ekonomiskt och kulturellt kapital, men utöver kapital finns även sekundäregenskaper som behöver tas i beaktning för att förstå en individs klassposition. Sekundäregenskaper har i denna studie använts som kontrollvariabler, men skulle i framtida studier kunna ta större plats för att få ett mer intersektionellt perspektiv. Jag använde mig endast av ålder och kön, men det skulle även vara relevant att exempelvis lägga till etnicitet. Då denna studie inte ger heltäckande svar för samtliga hypoteser, skulle ytterligare kvantitativa studier med egenutformade enkäter anpassade till syftet, vidare kunna undersöka om det går att få stöd för det ekonomiska kapitalets påverkan. Dessutom skulle det vara relevant att utföra kvalitativa studier med djupgående intervjuer i en svensk kontext, för att på så sätt kunna få en utvecklad förståelse för sambanden som identifierats.

Referenser

- Barmark, M., Djurfeldt, G. (2015), *Statistisk verktygslåda 0 – att förstå och förändra världen med siffror*, Studentlitteratur, Lund
- Barmark, M., Djurfeldt, G. (2009), Logistisk regression i Djurfeldt, G., Barkmark, M. (red.), *Statistisk verktygslåda 2 - multivariat analys*, Studentlitteratur, Lund
- Berthold, A., Cologna, V., Hardmeier, M., Siegrist, M. (2023), Drop some money! The influence of income and subjective financial scarcity on pro-environmental behavior, *Journal of Environmental Psychology*, 91, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2023.102149>
- Bourdieu, P. (1986), The Forms of Capital, övers. Nice, R., i Richardson, J. G. (red.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, Greenwood Press, Westport, CN
- Bourdieu, P. (1993), *Kultursociologiska texter*, i urval av Broady, D., Palme, M., 4. uppl, B. Östlings bokförlag Symposion, Stockholm
- Bourdieu, P. (1995), *Praktiskt förnuft: Bidrag till en handlingsteori*, övers. Gimdal, G., Jordebrandt, S., 3. uppl., Daidalos, Göteborg
- Carfagna, L. B., Dubois, E. A., Fitzmaurice, C., Ouimette, M. Y., Schor, J. B., Willis, M., & Laidley, T. (2014), An emerging eco-habitus: The reconfiguration of high cultural capital practices among ethical consumers, *Journal of Consumer Culture*, 14(2), 158-178. DOI: <https://doi.org/10.1177/1469540514526227>
- Chen, S., Yang, S., Chen, H. (2023), Nonmonotonic effects of subjective social class on pro-environmental engagement, *Journal of Environmental Psychology*, 90, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2023.102098>
- Corrado, L., Fazio, A., Pelloni, A. (2022), Pro-environmental attitudes, local environmental conditions and recycling behavior, *Journal of Cleaner Production*, 362, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.132399>
- Djurfeldt, G., Larsson, R., Stjärnhagen, O. (2018), *Statistisk verktygslåda 1*, 3 uppl., Studentlitteratur, Lund
- Eom, K., Kim, H. S., Sherman, D. K. (2018), Social class, control, and action: Socioeconomic status differences in antecedents of support for pro-environmental action, *Journal of Experimental Social Psychology*, 77, 60-75, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2018.03.009>
- Europaparlamentet (2024), *EP Spring 2024 Survey: Use your vote - Countdown to the European elections - Summary*, EB 101.1

<https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=91776>

(Hämtad 2024-04-24)

European Social Survey (2016), ESS Round 8 Module on Climate Change and Energy – Question Design Final Module in Template, London, ESS ERIC Headquarters c/o City University London

European Social Survey (2020), *Guide to using weights and Sample Design Indicators with ESS Data*

https://www.europeansocialsurvey.org/sites/default/files/2023-06/ESS_weighting_data_1_1.pdf

European Social Survey European Research Infrastructure (ESS ERIC) (2023), ESS round 8 - 2016, Welfare attitudes, Attitudes to climate change, Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, DOI: <https://doi.org/10.21338/NSD-ESS8-2016>.

Griskevicius, V., Tybur, J. M., Van den Bergh, B. (2010), Going green to be seen: Status, reputation, and conspicuous conservation, *Journal of Personality and Social Psychology*, 98(3), 392–404, DOI: <https://doi.org/10.1037/a0017346>

Gunther, M., Furusjö, J. (2024), Klimatet just nu, *Dagens Nyheter*, 10 maj,

<https://www.dn.se/klimatet-just-nu/#utslapp> (Hämtad 2024-05-10)

Hammar, O., Lind, D.B., Puranen, B. (2021), *Miljömedvetande hos Sveriges befolkning*, Stockholm, Institutet för Framtidsstudier

IPCC (2023), Summary for Policymakers i Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC, Genève, Schweiz, s. 1-34, DOI:

[10.59327/IPCC/AR6-9789291691647.001](https://doi.org/10.59327/IPCC/AR6-9789291691647.001)

Kennedy, E. H., & Givens, J. E. (2019), Eco-habitus or Eco-powerlessness? Examining Environmental Concern across Social Class, *Sociological Perspectives*, 62(5), 646-667, DOI: <https://doi.org/10.1177/0731121419836966>

Laidley, T. (2013), Climate, class and culture: political issues as cultural signifiers in the US, *The Sociological Review*, 61: 153-171, DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-954X.12008>

Matthies, E., Merten, J. M. (2022), High-income Households – Damned to consume or free to engage in high-impact energy-saving behaviours?, *Journal of Environmental Psychology*, 82, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2022.101829>

Oxfam Sverige (2023), *Sveriges väg till en jämlik och rättvis klimatomställning*

<https://oxfam.se/wp-content/uploads/2023/11/Oxfam.Sveriges-vag-till-en-jamlik-och-rattvis-klimatomstallning.2023.pdf> (Hämtad 2024-04-23)

UNDP (2023), Climate change is a matter of justice - here's why, *UNDP Climate Promise*,

<https://climatepromise.undp.org/news-and-stories/climate-change-matter-justice-heres-why>

(Hämtad 2024-05-13)

Weckroth, M., Ala-Mantila, S. (2022), Socioeconomic geography of climate change views in Europe, *Global Environmental Change*, 72, DOI:

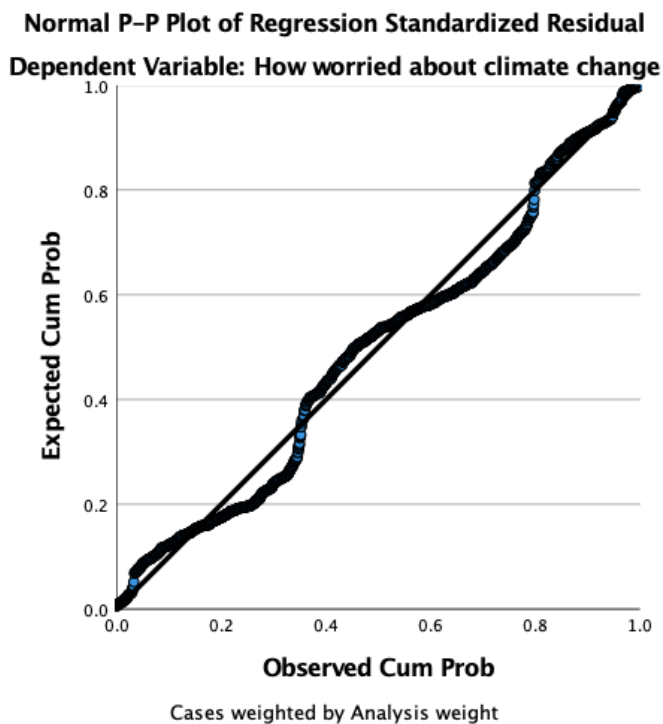
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2021.102453>

Bilagor

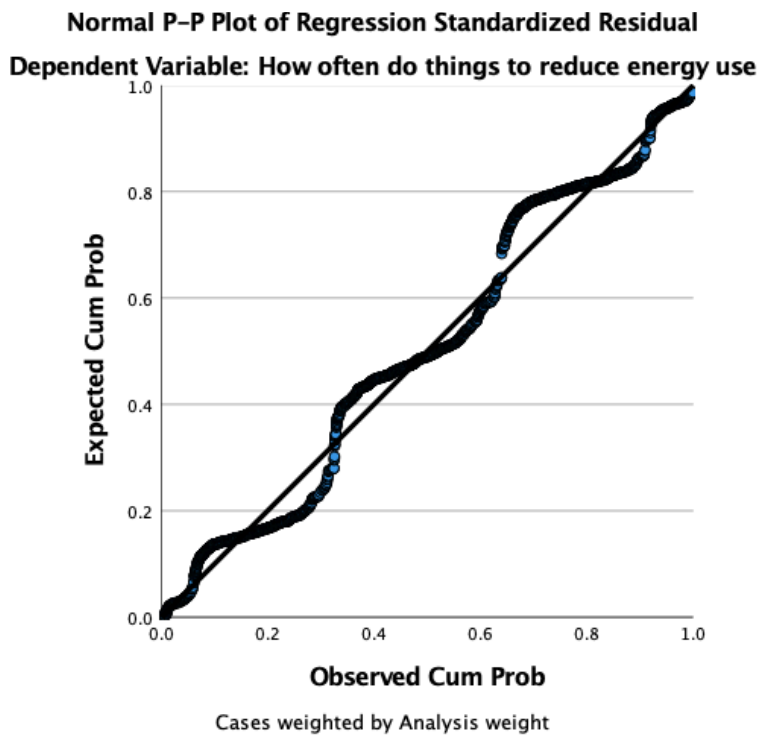
Bilaga 1 - Kategorisering av utbildningsvariabel

1. (1) Ej avslutad Folkskola\Grundskola (1-6skolår)
(2) Avslutad Folkskola\Grundskola (7-8skolår)
(3) Avslutad Grundskola (9skolår)\Realskola
2. (4) Fackskola (1963-1970)\2-årig gymnasielinje\2-årig yrkesskola
(5) Studieförberedande gymnasieprogram (3år)
(6) Gamla gymnasieutbildningar (2år)\ Flickskola
(7) Yrkesinriktade gymnasieprogram (3år)
3. (8) 4-årig gymnasielinje(före 1995)\Tekniskt basår
(9) Universitet\Högskola (1år) med examen
(10) Eftergymnasial utbildning (1år), t.ex. KY-utb, militärutb (Ej Universitet\ Högskola)
(11) Universitet\Högskola (2år) med examen (högskoleexamen)
4. (12) Eftergymnasial utbildning (3år)\KY-utbildning(2-3år) (Ej Universitet\Högskola)
(13) Kandidat och\eller yrkesexamen från Högskola (3år)
(14) Kandidat och\eller yrkesexamen från Universitet, KTH, CTH, Handelshögskolan (3 år)
(15) Magisterexamen och\eller yrkesexamen från Högskola (4år)
(16) Masterexamen från Högskola
(17) Magisterexamen och\eller yrkesexamen från Universitet, KTH, CTH, Handelshögskolan (4 år)
(18) Masterexamen från Universitet, KTH, CTH, Handelshögskolan
(19) Forskarutbildning: Licentiatexamen
(20) Forskarutbildning: Doktorsexamen

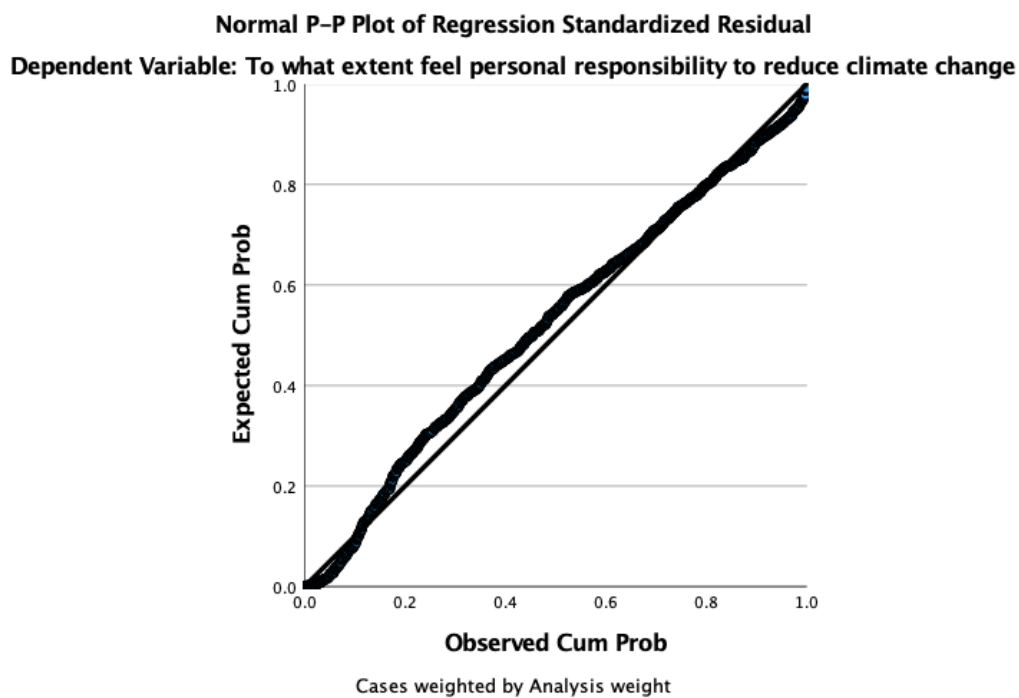
Bilaga 2 - Normalfördelning av residualer

Figur 6 - Normalfördelning av residualer för oro för klimatet

Figur 7 - Normalfördelning av residualer för nedskärningsbeteenden

Figur 8 - Normalfördelning av residualer för personligt ansvar

LUNDS
UNIVERSITET

LUNDS UNIVERSITET
Sociologiska institutionen
Box 114, 221 00 LUND
www.soc.lu.se